

PŘEDNÁŠKOVÁ KNIHOVNA
čís. 8.

U 452

Pět let činnosti

pro myšlénku

zachování starobylého a uměleckého rázu

král. hl. města Prahy.

Pamětní spis o pracích a snahách „Pražského klubu“
ve směru tom.

Napsal

Dr. Luboš Jeřábek.

V PRAZE, 1899.

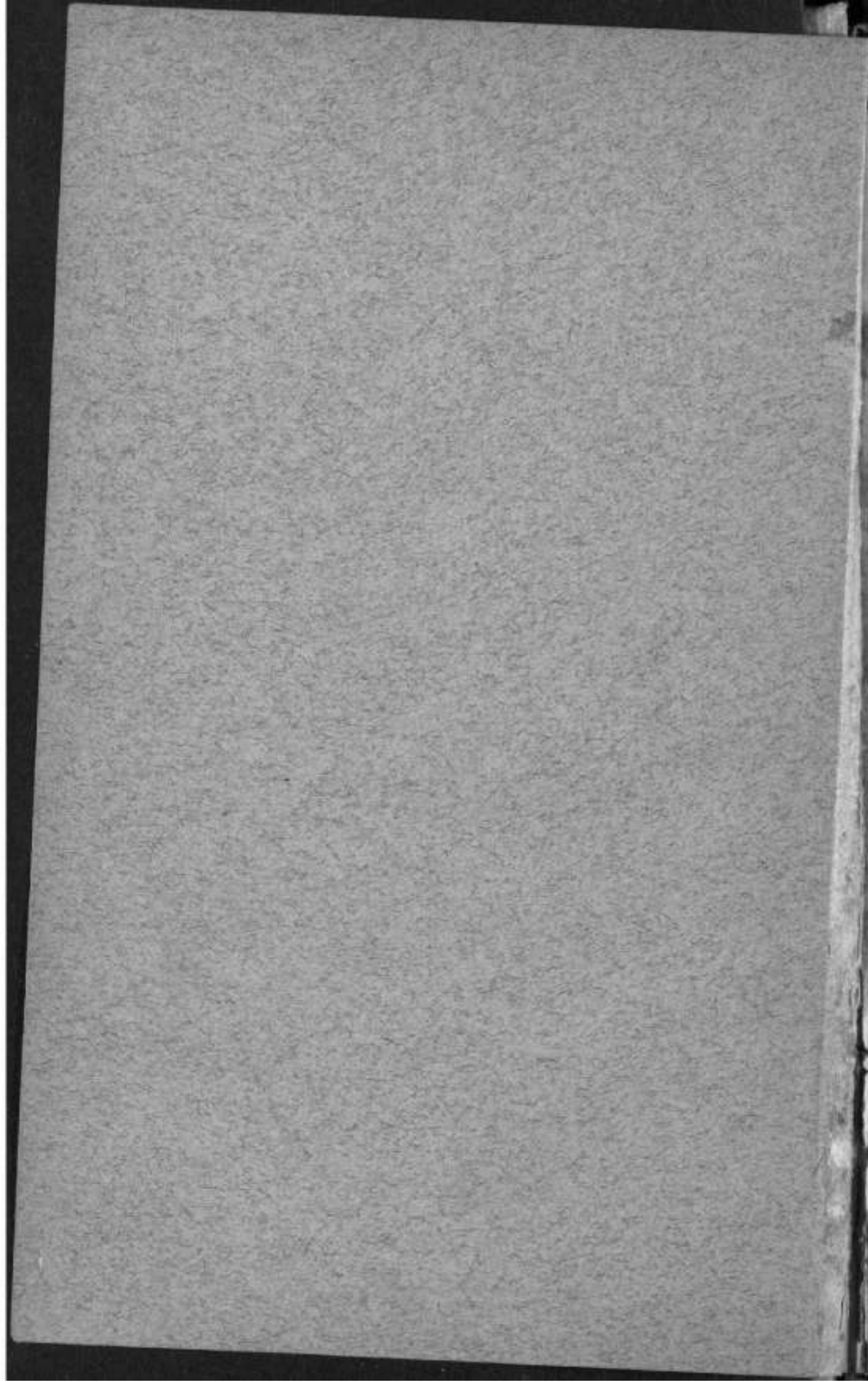
TISKEM NÁRODNÍ TISKÁRNY A NAKLADATELSTVA

Nakladem „Pražského klubu“.

V komisi knihkupců Fr. Hájnače.

689

7/3 99

PC
PŘEDNÁŠKOVÁ KNIHOVNA
čís. 8.

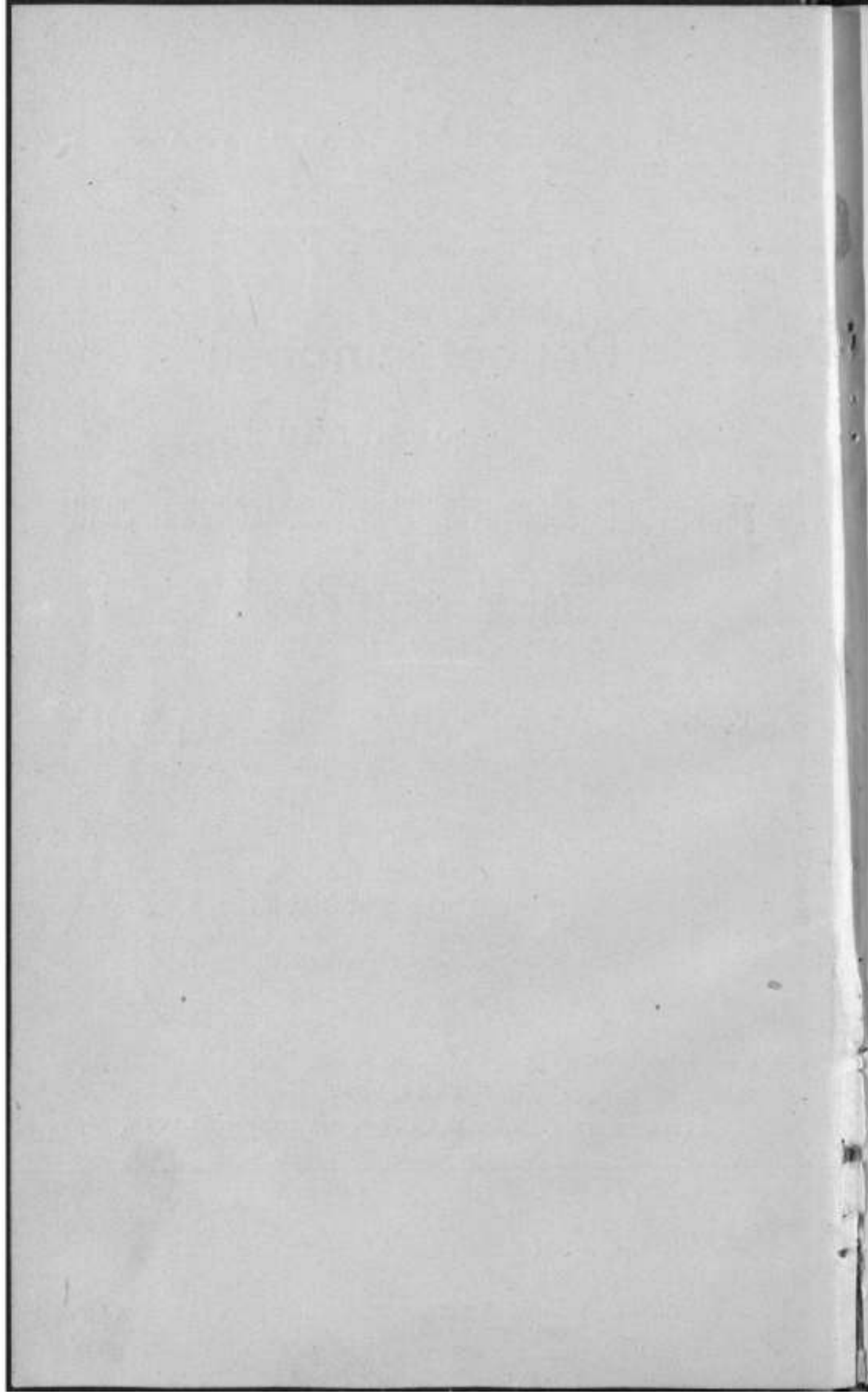
af.
Pět let činnosti
pro myšlénku
zachování starobylého a uměleckého rázu
král. hl. města Prahy.

Pamětní spis o pracech a snahách „Pražského klubu“
ve směru tom.

Napsal
Dr. Luboš Jeřábek.

V PRAZE, 1899.
TISKEM NÁRODNÍ TISKÁRNY A NAKLADATELSTVA.
Nákladem „Pražského klubu“.

Jest tomu pomalu více než pět let od doby, kdy otázka „Zachování starobylého rázu Prahy“, nyní jedna z nejpálčivějších a nejbojovnějších otázek našeho veřejného života, stala se otázkou aktuální, thematem, o němž i širší veřejnost česká počala se intensivněji zajímati a s nímž častokrátě chtě nechtě vážněji a pronikavěji byla nucena se zabývatí.

Až do té doby byla otázka ta sice předmětem debat v některých vážných spolcích odborných, rovněž i předmětem častých sice, avšak více méně nahodilých rozhovorů několika vynikajících našich architektů a umělců výtvarných, hrstky spisovatelů a literátů a mimo ně několika jen horlivých přátel českého umění a jeho znamenitých kulturních přebytků.

Byla to neveliká obec zastanců krásných památek pražských, téměř dle systematického plánu s železnou neuprosností vyhlazovaných. Byl to však hlouček obranců skutečně nadšených, již celou silou a hloubkou přesvědčení svého, ze všech sil svých vždy a všude dovedli bojovati za tuto ideu, ve všem tak krásnou a ryzím, hluboce cítě-

ným, skutečným vlastenectvím skrz na skrz pro-
dchnutou.

Jak již zmíněno, širší veřejnost česká ba i její kruhy vzdělanější nereagovaly dosud nijak podstatněji na otázku tu. Ba tehdy ani denní tisk otázkou tou příliš se nezabýval. Mimo několik článků p. prof. Kouly jen tu a tam sporadicky objevivší se článeček a to ještě častokráte zastrčený někde v „denních zprávách“ mezi kronikou sebevražd a neštěstí, ztěžl jen dovedl si na krátký čas, na pouhou jen pomíjející chvíli získati nehlučného souhlasu čtoucího širšího obecnstva.

V kruzích o osudech nejznamenitějších památek pražských jedině a to suverénně rozhodujících, v řadách reprezentace jediného na ten čas velkoměsta celého národa československého, snahy tyto až na některé vzácné výjimky vzbudily ne snad nevůli neb rozhorlení — neboť osobnosti, z jejichž středu celá akce vycházela, byly jim příliš nepatrné a málo „vlivuplné“ — nýbrž jen onu určitou míru suffisantní, útrpné shovívavosti, s jakou jen zbohatlý a zpyšnělý měšťácký šosák dovede se dívati na snahy několika přemrštěných fantastů.

Rovně, pěkně podle lineálu v plánu zakreslené ulice hořejšího Nového města a krásy Královských Vinohrad nedaly pánům praktikům a jak sami se nazývají „přátelům moderního pokroku“ a nových činžovních domů spáti a jediným jich ideálem zůstalo i nadále přenéstí všechny ty krásy i do samého srdce královské Prahy.

A tak diskusse o otázce této, pokud jich tu bylo, nezabíhaly ani za kruh několika odborných

spolků. V jiných širšímu obecenstvu všech vrstev a povolání přístupných společích otázky té buď vůbec si ani nepovšimnuto, aneb i když tak se stalo, nepovažována za otázku takové důležitosti, aby spolek takový jí obírali se měl. Tak mījela léta, s nimi mizela památka za památkou — ostatním hrozil stejný osud bez pomoci, bez odezvy, bez naděje v nějakou účinnou nápravu!

Za takového stavu věci, když na novo celá řada nových objektů mezi nimi i chrám sv. Ludmily u Týna, dům druhdy p. Melantricha z Aventina, kostel sv. Karla Boromejského a kostel sv. Václava měly se státi novou obětí obcí pražskou prováděného „modernisování“ budoucí „velkoobce“, učiněn poprvé ve spolku neodborném, totiž v „Domáci radě Pražského klubu“ návrh, aby klub učinil pokus popularisovati odboj proti systematickému tomuto řádění proti nejkrásnějším, skutečně nenahraditelným památkám dosud krásné naší Prahy. Měl býti učiněn nejen pokus o to, aby diskusse o otázce této z kruhů pouze odborných přenesena byla na pole širší veřejnosti, před jejíž forum především náležela, nýbrž klub měl dle návrhu onoho postarati se i z vlastní iniciativy, ze všech sil svých o možnou a kýženou nápravu v této tak vysoce důležité, tehdy ještě málo aktuální otázce.

Ozvaly se sice také i v Domáci radě „Pražského klubu“ hlasy, že sluší otázku tu vybojovati kruhům čistě odborným, ba byly projeveny i v průběhu velice pohnuté debaty náhledy, že o všechny památky pražské dohromady není velká škoda, po-

něvadž jsou to ze stanoviska moderního pokroku objekty rázem svým dávno přežilé, do rámece moderního města, jež chceme přece z Prahy udělati, naprosto se nehodící, za něž třeba v duchu nové doby vybudovati z brusu nové monumenty moderní, úplně novodobé, duchu času a také rázu okolních velkoměst, jež mají býti Praze vzorem, přispůsobené.

Přece však nabyl značnou převahu náhled, že nelze památky pražské považovati pouze za kulturní a duševní plod města, v němž povstaly, za nedílný a výhradný jeho majetek, s nímž pouze město ono, a sice pomocí svého zastupitelstva může volně disponovati, nýbrž že sluší starobylé umělecké i historické památky takové, již vzhledem ku zvláštnímu postavení naší královské Prahy jako jediného kulturního střediska národa československého po všechna minulá století, v němž veškerý duševní, umělecký, kulturní a i hmotný pokrok celého národa se zrcadlil a ku výrazu přicházel, považovati za výsledek veškeré jeho, v jediném centru tomto soustředěné duševní činnosti, a pokládati je tudíž i za společný, umělecký i kulturní majetek celého národa československého a všech jeho vrstev!

Pronikl tedy tu poprvé názor, že otázku zachování starobylých památek třeba řešiti pouze a jen z hlediska jedině správného, totiž stanoviska **veřejnoprávního** a nikoliv pouze jak dosud se stavalo ze stanoviska **soukromoprávního**.

Na základě tohoto důležitého usnesení učiněn návrh, aby klub přičinil se co nejenergičtěji o

rozšíření myšlenky té a učinil ve směru tom všechny vhodné kroky.

Dle pozdějšího pak usnesení „Domácí rady“ požádán slovný historik český, nadšený zastance zachování památného domu pana Melantricha z Aventina na sněmu království Českého, pan professor Tonner, aby zahájil přednáškou svou debatu o otázce této, **Prvou** to ve spolku neodborném, jejímž hlavním účelem bylo, aby otázka ta pomocí tisku klubu k dispozici stojícího, zejména pak „Hlasem Národa“, „Národní“ a německou „Politikou“ v nejširším rozsahu s veřejností byla sdělena. Otázce této měla býti od doby té jmenovanými listy věnována nejbedlivější pozornost, a to nikoliv jak až dosaváde se stávalo, v podřízené části lokální, nýbrž na nejpřednějších místech listu.

A tak došlo ku přednášce ohlášené a s napjetím v kruzích členstva i v kruzích sezvaných odborníků očekávané.

Přednáška tato i pohnutá debata, již se mimo členy klubu i četně shromážděné osobnosti z kruhů odborných a uměleckých účastnily, budiž tuto dopodrobna v rozsahu, v jakém byla tenkrát v listech veřejných uveřejněna, uvedena, neboť jest účelem knížčky této nejen oživit vzpomínku na první kroky a upřímnou a nezištnou snahu klubu za účelem popularisovati ideu tuto v době, kdy neměla ještě většího počtu zastanců a přívrženců, na druhé straně ale také uhájiti sobě **prioritu**, již klub iniciativní činností svou ve směru tom si byl získal. Neboť otázka tato stávala se průběhem let nejen

otázkou stále časovější, nýbrž současně i populárnější, jež vítězně pronikla i do kruhů nejnetečnějších a jež dovedla tou měrou ovládnouti veřejný interest, že stala se nyní již — jak při posledních volbách se ukázalo — nejenom zcela znamenitým heslem, nýbrž i vítanou politickou a volební pomůckou takovým politickým sdružením, jež na otázku tu po tak dlouho si nevzpomněly, pokud neobjevily v ní vedle její hlubokého a seriousního základu i tuto znamenitou jakost agitační a jichž činnost agitační sahá právě až ku schopnosti umlčovati skutečné zásluhy všech ostatních stran a frakcí o rozvoj časové otázky této.

Budiž proto tuto doslova citována zpráva vyňatá z čísla 302. „Hlasu Národa“ ze dne 31. října 1893 pod titulem:

Zachování starobyklých a uměleckých památek v Praze.

(Ze schůze pražského klubu dne 28. října 1893.)

Předmětem tímto, jenž v poslední době počíná zajímati i širší obecnost, zahájil Pražský klub dne 28. t. m. v místnostech klubovních řadu svých obvyklých rozpravních večerů v této saisoně.

Schůzi, které přítomni byli četní členové i odborníci, zahájil zemský poslanec p. říd. E. m. T o n n e r. Řečník trpce stěžoval si na to, že v národě českém přes nepopíratelné úspěchy poslední doby v mnohých oborech vědění i konání znalost dějin domácích nepokračuje, ba že u mladší gene-

race ustupuje. Není omluvou, že ve školách neznají české historie jako předmětu učebního, vždyť i v Polsku vymítěna jest úplně ze škol historie polská a přece vzdělání Poláci všickni privátním studiem osvojují si znalost dějin své vlasti. A přece dějiny české jako málo které v Evropě honosí se velkými dobami, slavnými muži. V neznalosti dějin spatřuje řečník první příčinu toho, že nešetří se starobylých památek, jimiž Čechy oplývají přes to, že v různých dobách systematicky byly ničeny. Tak dělo se za bouří husitských, tak později v obrazoborství XV. i XVI. století, tak za císaře Josefa II. a tak děje se bohužel i nyní v době materialistického nivelisování.

Řečník podává zajímavé příklady historických a uměleckých památek z různých krajů Čech a obrací se k hlavnímu městu, jež i na tomto poli jest hlavou země. Mnozí denně lhostejně chodí mimo velmi zajímavé památky historické, z nichž četné ovšem jsou dnes znešvařeny.

Řečník vypočítává různé méně známé památnosti pražské a s bolestí konstatuje, že mnohé z nich smetla doba nejnovější; jiným z lhostejnosti a spekulace strojí se záhuba. Neodvratné potřebě moderní leckterý výtvar věků minulých musí ustoupiti; avšak musí tu býti pilná, skutečná potřeba takového zasažení, jinak řekne o nás potomstvo, že byli jsme skutečnými odchovanci doby Josefinské.

Rázné pomoci tu nezbytně potřebí; to ukazuje nedávné sboření velepamátného domu Melantrichova v Sirkové ulici, o jehož zachování řečník v posledním zasedání sněmovním se zasazoval zvláštním návrhem; náhlé ukončení sněmu i tento návrh zma-

řilo. Před lety vyslovil řečník ve sněmu myšlenku, aby se utvořil u zemského výboru zvláštní poradní sbor znalců, jenž by působil k zachování památek; myšlenku tuto hodlá řečník příště ve zvláštním návrhu sněmu předložit. Zbývá však uvážiti pečlivě otázku skutečného zachování památek, jimž záhuba hrozí; nemožno jest žádati, aby jednotlivec, soukromý majitel stavební památky oběti přinášel, také sbírkami veřejnými těžko se cíle dosáhne. Bude nyní věcí klubu, aby otázku tuto všestranně probral a s pozitivními návrhy svými k sněmu peticí se obrátil.

Pan dr. Eiselt vysvětluje, jak se stalo, že dům Melantrichův byl sbořen, městská rada věcí tou pilně se zabývala, avšak platný stavební řád neposkytuje tu městu pomoci a také expropriace není možná, neboť nelze rozšířiti výklad „veřejného dobra“ tak dalece, aby se zahrnul v něm i interes na zachování památek. Bylo by tu třeba zvláštního zákona expropriačního, jakož se stalo z důvodů asanačních, a jest velice pochybno, přijde-li kdy k vydání podobného zákona. Petice Pražského klubu by mohla ve sněmu dobře působiti, budou-li v ní obsaženy konkrétní návrhy.

Pan dr. Luboš Jeřábek má na mysli osnovu zákona, jimž by zachován byl starožitný ráz Prahy v jistých náměstích a ulicích. Obsah zákona musí býti pečlivě uvážěn se stránky technické a právnické. Potřebu odpomoci ilustruje případ zachování kostela sv. Karla Boromejského, jenž by byl ztracen, kdyby z Vídně nebylo se stalo energické zakročení k jeho zachování.

Jest smutné, že bylo třeba cizího napomenutí v zájmu domácí památky. Řečník připomíná odstranění kostelů sv. Kříže a sv. Ludmily a přičítá částečně vinu městské radě, která vyslechnuvši sice vota znalců, vybrala si právě ono dobrozdání, které svědčilo proti zachování těchto památek. Při zachování památek není rozhodné jen stanovisko umělecké ani náhled jednotlivého odborníka: vždyť mnozí uznávají na př. jen sloh gotický za hodný zachování a nepřikládají slohu renaissančnímu, baroknímu, empírovému žádné důležitosti, ač slohy tyto i pro Prahu jsou charakteristické. Namítne se ovšem, že město zachovalo a opravilo jednotlivé památky, jako Prašnou bránu a Mostní věže; neběží však o jednotlivé budovy, jako spíše o zachování charakteru staré Prahy. Cizince zajisté nevede a nikdy nepovede do Prahy její velkoměstský ráz, ten najdou vždycky spíše v jiných městech. K zachování rázu patří zejména, aby i okolí jednotlivých památek bylo zachováno, sic tyto jednotlivosti jinak pozoruhodné zaniknou a zmizí mezi moderními stavbami. Důležité jest též, aby ulice i náměstí při nových stavbách stavěly se v určitém rázu staveb starých, jako se děje v Norimberku. Řečník cituje výrok slavného znalce francouzského (Viollet le Duc), jenž důraz klade právě na celkový starožitný ráz Prahy, shledávaje v něm největší půvab.

Pan dr. Eiselt hájí městskou radu, která ničeho nezmůže proti jasným předpisům stavebního řádu. Městská rada sama navrhla ve sněmu, aby změnil

se řád stavební, tak, aby na Malé straně při břehu směly se stavěti domy jen dvoupatrové, hodlaje tak chrániti krásný pohled na Hradčany a Malou stranu proti zatarasení vysokými stavbami. Návrh ten nebyl přijat.

Kaple sv. Ludmily nepatří obci, nýbrž záduší a toto nemá prostředků k její zachování.

Řečník pokládá za nejvhodnější, aby podala se petice k sněmu v příčině utvoření poradního sboru u zemského výboru. Zemský poslanec docent Dr. Trakal probírá předmět debaty po stránce právnické. Pouhý poradní sbor nestačí, nemá-li exekutivy. Jest ovšem důležitý jako počátek organisace a to organisace zemské. Snad by i při obci pražské zřídití se měl podobný sbor poradní. Řečník připomíná snažení soukromého spolku k zachování kláštera sv. Anežky a uvažuje obtíže, jež se staví v cestu podobným podnikům. Obtížno jest otázku právnicky formulovati. Expropriace nelze dosíci, ostatně by scházely k ní prostředky.

Při veřejných stavbách jest provedení snazší; veřejná korporace může se usnésti na zachování památky podle vota poradního sboru. Při stavbách soukromých nezbytno jest, aby v případě jich odstranění zachovala se aspoň dokonalá reprodukce stavby a jednotlivé vynikající části, obé by se pak uložilo v museu městském, tak jako se to děje na př. v Londýně. Myšlénka p. Dra. Jeřábka, aby zachoval se povšechný ráz města v jednotlivých částech, souvisí s otázkou regulace a vyžaduje změnu stavebního řádu. Avšak i k provedení této myšlénky musí zde býti pevná organisace po

radního sboru. Řečník navrhuje, aby klub podal k sněmu petici, v níž by se žádalo: 1. zřízení poradního sboru při zemském výboru; 2. změna stavebního řádu, dle níž by stavebník, jenž odstraní chee památku, povinen byl předložit její reprodukcí a uložit vynikající určité části do musea.

Pan dr. Eiselt připomíná, že u obce pražské jest sestavena komise za příčinou soupisu památek pražských; ta může býti počátkem nové organisace. Těžko lze ukládati stavebníkovi povinnost reprodukce a zachování částí budovy a to již proto, že stavebník sám nemá dostatečné znalosti věci; spíše by se takové reprodukce daly zhotoviti návodem a nákladem zmíněné městské komise. Naříditi určitý způsob stavby v jistém starobylém rázu bylo možno v Norimberku, poněvadž tamní řád stavební jest statutem lokálním, na němž usnáší se zastupitelstvo městské; u nás jest však stavebním zemským zákonem, na němž usnáší se sněm.

Pan Dr. Luboš Jeřábek uznává snahu obce pražské na zachování jednotlivých památek, klade však poznovu důraz na zachování starobylého rázu povšechného. Tak na př. mizí v Praze starodávná podloubí, která pro Prahu tak jsou charakteristická a která kromě Itálie právě jen v Čechách shledáváme. Třeba jest novelly k stavebnímu řádu, v níž by připuštěny byly výminky při regulaci, při stanovení šířky ulic atd. a v níž by nařizeno bylo stavěti nové domy s fačadami určitého starobylého rázu.

Pan prof. dr. Chytil připomíná, že o otázce bližšího provedení pronesených myšlének bez toho

bude se v klubu jednati ještě v příští schůzi a obmezuje se na výklad kroků, které již se staly společností přátel starožitností, která podala k snému návrh na zřízení sboru poradního a zavedení instituce konservatorů zemských.

Prvním krokem k nápravě jest inventarisování památek, které ve Francii a Německu jest již provedeno. U nás podobného nic se nestalo, vyjímaje první pokus, jenž stal se v Praze zřízením komise, o níž zmínil se p. dr. Eiselt.

P. farář P. Eckert spatřuje valnou část viny v tom, že nemáme s dostatek architektů a stavitelů, kteří by studovali staré památky a dle nich výtvořily své přispůsobovali. Máme v Čechách význačnou svou renaissance, avšak nové domy pražské honosí se nevkusnou směsicí slohů a ozdob.

Akce k zachování kláštera sv. Anežky bude mít, jak řečník doufá, úspěch, neboť spolek docílil již aspoň toho, že zamezil sbourání kláštera vedením nové regulace a že učiněn byl se strany majitelů slib, že nebudou sami bourati.

Ponenáhlu podaří se stavby zakoupiti a obnoviti. Podobná akce zavedena v příčině kostela sv. Václava na Zderaze.

Pan dr. Eiselt vytýká rozdíl mezi zakládáním měst starých v hradbách stěsnaných a mezi moderními požadavky hygienickými a komunikačními, jež rozhodny jsou při regulaci nynější; i tyto moderní směry mají svou oprávněnost a jde tu tedy o to, aby snaha po zachování památek s požadavky nové doby uvedena byla v soulad.

Obecní starší lékárník pan Kubrt obrací pozornost k Staroměstskému náměstí, je muž novou regulací a novými stavbami hrozí úplné přetvoření, které setře nynější starožitný, malebný a nám tak drahý ráz památného tohoto náměstí.

Řečník má za to, že by se mělo k tomu působiti, aby aspoň při stavbě nových domů na tomto náměstí zachována byla nynější façada. Tajemník zemského výboru pan dr. Dokupil vykládá původ nynějšího stavebního řádu pro Prahu z roku 1886. Návrh vypracován byl již mnoho let před vydáním zákona a byly mu vzorem stavební řády vídeňský a německý; k zachování památek v něm ovšem naprosto se nepřihlíží. Návrh městské rady stran záповědi stavby vysokých domů na Malé straně byl spojen s mnohými jinými dalekosáhlými změnami stavebního řádu a byl zamítnut, poněvadž podán byl v brzku po vydání nového stavebního řádu. Řečník má za to, že by se nynější pokus novely potkal se zdarem, předpokládaje, že učiněn bude návrh bedlivě uvážený a hájící též interes soukromý.

Sekretář zemské úrazové pojišťovny pan Eugen Lederer navrhuje, aby se učinily též příslušné kroky k zachování a opravě památek na královském hradě pražském.

Debaty se ještě účastnili pp. dr. Pešek a dr. Kronbauer, i usneseno k návrhu jich, aby se usnesení odročilo k budoucí schůzi, která konati se bude za účastenství odborníků příští pátek dne 3. listopadu večer o 7. hodině v místnostech klubovních (Ferdinndova tř. č. 9 dům banky „Praha“).

Schůze tato, která konala se o týden později dne 3. listopadu 1893, těšila se ještě většímu účastenství jak členstva tak i vynikajících odborníků. „Hlas Národa“ v čís. 309 ze dne 7. listopadu 1893, referuje o animované debattě: pod titulem „Zachování starobyklých a uměleckých památek v Praze“ takto:

Pražský klub konal dne 3. listopadu 1893 členy i odborníky četně navštívenou schůzi, ve které pokračováno bylo v zajímavé rozpravě o předmětu svrchu uvedeném za předsednictví pana dra. F. L. Riegra.

Slova se ujal nejprve zemský poslanec docent dr. Trakal, jenž shrnul stručně výsledky jednání schůze předešlé a připojil zajímavé vylíčení poměrů a předpisů v příčině zachování starožitností ve Francii. Ve Francii zřízen byl již r. 1830 pro zachování památek nejen uměleckých, nýbrž vůbec i historických zvláštní fond, jenž nejprve náležel do rozpočtu ministerstva vnitra a od r. 1853 do rozpočtu ministerstva státního. Fond tento činil tehdy asi 900.000 franků. — Dozor a péče o zachování zmíněných památek svěřeny jsou osmnáctičlenné komisi (commission des monuments historiques), jejíž členy jmenoval dříve císař, nyní prezident republiky. Úkolem komise jest kromě všeobecného dozoru též dohled k slavnému museu Cluny, soupis památek a publikace plánů oněch budov, jež se státním nákladem restaurují. Dohled k stavbám samým obstarává inspecteur général des monuments historiques, jehož adjunktem jest sekretář komise, kterýž jest spolu prefektem stále kanceláře komise. Orgány komise na venku jsou

korespondenti ověření u prefektů. Okolnost ta, že památka nějaká pojata byla do inventáře komisi zřízeného a doplňovaného neopravňuje o sobě k subvenci ze zmíněného fondu. Subvence uděluje se k návrhu komise ministerstvem. Památné kostely mohou především obdržeti subvenci od ministerstva kultu, což nevylučuje ale subvence z onoho speciálního fondu. Náleží-li památka obci, jest subvence na tom závislá, že obec sama též přispěje. Soukromníkům subvence zřídka se propůjčuje a to jen s tou podmínkou, že zavážou se pro sebe i nástupce zachovati nezměněný charakter památky. Zajímavost jest, že ve Francii soudové opětně uznali zachování starožitných památek za zájem dobra veřejného a připustiti vyvlastnění k tomu účelu, tak na př. v příčině choru jistého kostela v dep. Maine et Loire a v příčině zbytků římských divadel v Arles a Orange. Řečník uvádí pak ještě některé podrobnosti této francouzské organisace a dává na uvážení utvoření podobné organisace v zemi.

Pan architekt E d v. S o c h o r, jenž právě u zmíněné komise ve Francii a to zejména u generálního inspektora des monuments historiques po delší dobu byl činným, potvrzuje celkem výklady dra. Trakala. Řečník poukazuje k tomu, že péče francouzské vlády vztahuje se i na africké památky. Francouzští inspektoři oné komise nedovolují v Africe, aby kdo bez svolení vlády památku tamní zkoumal, o čemž se řečník sám na cestách svých, na př. v Biskře přesvědčil. Řečník vítá snahy klubu, které by v Čechách ku zachování historických památek vedly a jest ochoten

svými zkušenostmi z Francie i pomůckami, jež po ruce má, k tomu přispěti.

Městský radní pan Vladimír Pér poukázal na kroky, jež u věci té učiněny byly již městskou radou a na komisi, která v té příčině zřízena jest při městské radě. Řečník líčí dosavadní činnost této komise, která především má inventarisovati památky pražské a býti dále poradním sborem městské rady v záležitosti zachování oněch památek. V nejbližší schůzi usnese se komise o stanovách, jež budou městské radě předloženy. Také s akademií českou vstoupila komise ve spojení.

Slova ujímá se potom tajemník zemského výboru pan dr. D o k u p i l, jenž projednává otázku s hlediska řádu stavebního nyní platného a pojednává o možné jeho změně. Řečník shledává trojí nebezpečí hrozící pražským památkám, jež jsou: regulace, přestavby, zanedbání památek neb špatné jich opravování. Stavební řád v žádném z těchto směrů nechrání našich památek. -- Co se týče regulace, dokládá sice stavební řád, že se má hleděti k okrášlení města, což však vztahuje se jen k budoucnosti, nikoli k zachování starých památek. V té příčině musil by tedy stavební řád doplněn býti ustanovením, že při stanovení regulačních čar má býti šetřeno starých památek a že vzhledem k těmto památkám možná jest výjimka od minimální šířky ulic. Pokud běží o přestavby, z nichž pro stavebníka veliký zisk kyne, spíše lze se nadíti, že obětuje něco na to, aby nový dům opatřen byl stejnou façadou, jakou sbořená starobylá stavba měla. Hůře má se věc, jedná-li se o pouhou důkladnou opravu façady: tu by mohl pomoci jen

výslovný předpis stavebního řádu, v jehož však uskutečnění řečník nedoufá. Spíše dalo by se provést, aby stavebník byl povinen různé charakteristické nápisy, znaky a podobné umístiti na novostavbě.

Zvláštní zřetel měl by býti obrácen k bourání, jímž památky újmy utrpěti mohou a k němuž dle st. ř. povolení zapotřebí není; neboť tento vyžaduje povolení úřadu jen k přestavbě, ne k samému bourání. O doplnění st. ř. v tomto směru pokoušela se městská rada pražská již r. 1889 bez výsledku a v tom směru mohl by i nyní pokus býti učiněn. Jiný bezvýsledný pokus městské rady z téže doby týkal se obmezení výše domů za tím účelem, by vyhlídka jistá byla zachována. (Malá Strana, Hradčany). I v tomto směru mohl by býti učiněn pokus o doplnění řádu stavebního a to v ten smysl, že by obmezení pojalo se již do výše domů polohopisného plánu.

Řečník poukazuje k tomu, že podobné obmezení trvá na základě výhrady stavův v příčině domů kol pomníku císaře Františka I., jenže ovšem domy ty náležely stavům a byly stíženy služebností příslušného obsahu. Co se týče zanedbání památných budov, neposkytuje ochrany st. ř., poněvadž vedle něho může stavební řád naříditi opravu, jen když budova jest svým stavem veřejně nebezpečnou. Řečník poukazuje na známou aféru v příčině jistého paláce na Malé straně. Dále vykládá řečník, jaké nebezpečí hrozí památkám z toho, že pouhých oprav směřujících k zachování všeobecného stavu budovy netřeba úřadu stavebnímu oznamovati. I v tom směru bylo by záhodno doplniti st. ř.

v ten smysl, že každou opravu fačady sluší stavebnímu úřadu oznámiti a že jemu v té příčině dohled náleží. Řečník obrací se ku otázce zřízení sboru znaleců u zemského výboru, o němž v dřívějším jednání zmínka byla. Dle řečnickova náhledu nemohl by ovšem sbor ten nikterak suplovati úřad stavební, nýbrž musil by býti pouze orgánem poradním. Jedná-li se o rychlou změnu stavebního řádu, nebylo by také záhodno pojímati do dotyčných návrhů na změnu již zmíněný sbor, nýbrž stačilo by doložiti, že st. úřad má v případech, kde o památky starobylé jde, vyžádati si odborného dobrého zdání. Konečně klade řečník důraz na to, že jen změnou stavebního řádu lze dosíci rychlé ochrany pro naše památky.

Na to ujímá se slova pan dr. Rieger, jenž pochybuje, že by pouhá změna stavebního řádu stačila tam, kde památky jsou ve vlastnictví soukromém. Ve Francii jest právě uznáno zachování starobylých památek za „intérêt public“ a dopouští se vyvlastnění. Má-li akce míti zdar, musilo by se i u nás dosíci podobného předpisu zákonného. Řečník poukazuje k obtížím, jež bylo překonati, než byly účely pražské asanace uznány za veřejné dobro, odůvodňující vyvlastnění. Ústřední komise dosud v záležitosti starožitností působící se přičiňuje dosti, nedostává se jí však jak potřebné moci donucovací, tak i peněz. Řečník si přeje, aby záležitosti té ujala se země.

Pan dr. Luboš Jeřábek poukázal potom na to, že nebezpečí, hrozící starobylému rázu některých částí Prahy jest iminentním, že tudíž potřebí jest pomoci rychlé, vždyť již v nejbližší době má

ráz náměstí malostranského dozuati značné újmy. Při nynější politické situaci a při nedostatku zájmu většiny říšské rady pro české památky nelze čekat na říšský zvláštní zákon expropriační, nýbrž dlužno hledati pomoci v novele k stavebnímu řádu, která by již v nejbližším zasedání sněmu se uskutečnila.

Řečník vykládá na to blíže, kterak změnu onu si představuje. Jisté ulice a historicky i umělecky zajímavé domy měly by býti vyjmuty z působnosti stavebního řádu. O jejich osudu rozhodovala by dle direktiv v novele obsažených 20 členná komise zřízená při zemském výboru království Českého.

Komise ta měla by býti co nejšířší; neboť právě nynější říšská komise trpí jednostranností náhledů.

Následující řečník tajemník zemského výboru p. dr. Vaněk konstatuje, že dosavadní debata kol dvou návrhů se otáčí, totiž kol návrhů na zřízení sboru poradního a na změnu stavebního řádu. V prvém směru netřeba snad nějaké akce, poněvadž zemský výbor k podnětu vzešlému r. 1889 od společnosti přátel starožitností podal v té věci dvě obšírné zprávy sněmu. Poslední zpráva jest z dubna letošního roku. Vedle těchto zpráv zřízení má býti zvláštní ústřední sbor při výboru zemském a komise v sídlech soudů okresních ve spojení s musey okresními. Též u městské rady netřeba ničeho podnikati, poněvadž tu již podobný sbor poradní jest zřízen. Řečník obrací se potom k vývodům p. dra. Dokupila v příčině změny stavebního řádu,

jimž úplně za pravdu dává s tím doložením, že by obmezení šířky ulic nestačilo, kdyby se nezamezilo sbourání památných domů a že zachování staré fačady je nemožným, když více malých domů památných se sboří a vystaví se jeden veliký dům.

Návrh p. dra. Luboše Jeřábka, aby se jisté ulice z platnosti stavebního řádu vyjmuly, nezdá se řečníku býti praktickým, poněvadž takovéto vyjmutí jest nemožným; jen jednotlivé předpisy stavebního řádu mohly by v zájmu památek starobylých býti obmezeny. Za nejdůležitější pokládá řečník myšlenku pronesenou p. drem. Riegrem.

Uskutečnění této myšlenky, aby totiž zachování starých památek uznáno bylo i u nás za zájem veřejného blaha odůvodňující vyvlastnění, dojíti však může jen vytvořením veliké národní organizace české, jejímž úkolem by bylo zachování památek historických vůbec. A o takovéto organizaci pracuje právě výbor zemský, jenž jedná v té příčině též s českou akademií.

Pan dr. D o k u p i l v příčině poradního sborů úplně souhlasí s drem. Vaňkem. Oproti tomu má řečník za to, že by pro nejbližší budoucnost a v zájmu jaksi oné drobné práce, směřující zejména k zachování starobylého rázu budov, jenž přestavbami a opravami se ničí pozvolna, měl státi se pokus o změnu stavebního řádu. Akce tato mohla by se bráti vedle oné veliké akce o organizaci prací zachovacích a o expropriaci.

Na to činí pan poslanec dr. Trakal tyto návrhy: Má zvoliti se zvláštní komise, jež by projednala osnovu změny st. řádu vedle návrhů p. dra. Dokupila. Při tom by komise zároveň mohla vzíti v úvahu návrhy p. dra. Luboše Jeřábka. Do komise, jež by odborníky některé mohla kooptovati, navrhuje řečník pp. dra. Dokupila, dra. Lub. Jeřábka, dra. Vaňka, dra. Prachenského a architekta Sochora. — Komise má se raditi též o krocích k říšské radě v otázce expropriační a o podání petice k zemskému sněmu.

Pan dr. Vaněk připomíná podstatný rozdíl řízení expropriačního ve Francii a u nás; kdežto tam rozhodují soudové, jsou u nás příslušnými zemské vlády.

Pan dr. Luboš Jeřábek připojuje se k návrhům dra. Trakala, navrhuje však, aby určití odborníci byli přímo do komise povoláni.

Při hlasování v přičině sestavení komise a podání petice přijaty jsou návrhy dra. Trakala.

Konečně zmiňuje se pan sekr. Lederer opětně o potřebě zvláštních kroků, aby starobylé částky pražského hradu v důstojném stavu byly zachovány.

Na to byla schůze skončena.

* * *

Několik málo dnů po tomto, ve všem tak zdařilém debattovém večeru — jehož průběh a závěrečná usnesení v kruzích o otázku „Staré Prahy“ se zajímajících, dovedly vzbuditi značnou míru nejen pozornosti, nýbrž i souhlasu a uznání — svolána komise zvolená na druhém debattovém večeru, se-

stávající z pánů sekretáře zemského výboru dra. Dokupila, * dra. Stanislava Prachenského, dra. Luboše Jeřábka, dra. Vaňka a architekta p. Sochora ku první poradě o návrzích v průběhu obou schůzí učiněných.

Debattováno tu se stejnou horlivostí a láskou k věci a uvažovány znova co nejpečlivěji, veškeré proposice a náhledy přivedené na obou schůzích předešlých.

Konečně nabyl vrchu názor, hájený sekretářem drem. Dokupilem a drem. Lubošem Jeřábkem, že veškerou snahu v otázce zachování starobylého a uměleckého rázu Prahy sluší v přední řadě soustřediti v akci směřující ku změně platného stavebního řádu.

Náhled ten odůvodňovali oba navrhovatelé v tomto asi smyslu:

„Nelze v dohledné době hledati ani u jednotlivců — častokráte jen nepatrně estheticky a historicky vzdělaných — větší míru porozumění a citu pro umělecké a starobylé památky, ještě méně pak lze očekávati od obce pražské nějakou účinnou proměnu k lepšímu, v její dosavadních, uměleckým památkám, starobylému a malebnému rázu Prahy tak vysoce nepříznivých, ba přímo nepřátelských názorech, čemuž veškerá nynější, i zamýšlená další činnost obce této jest smutným svědectvím.

Vzhledem k tomu třeba domáhati se odpomoci nejradikálnějším způsobem, totiž starati se o to, aby obci i jednotlivcům vzata byla ustanovením samého zákona možnost dispo-

novati samovolně o vzácných a nikdy nenahraditelných památkách, pro něž měly oba činitelé tito bohužel tak málo porozumění a úcty.

Nad tuto dosavadní ve všem tak libovolnou a destruktivní činnost pak třeba postavit nadále přísná ustanovení zákona, kterému tito činitelé podrobí se musí i tehdy, kdy k tomu mají nejméně vůle a chuti. Zákon sám je však třeba tak upravit, aby byl sám nejpopovolanějším a nejostřejším strážcem nejideálnějšího majetku celého národa — kulturních a historických jeho památek.“

Po další debatě stal se návrh tento usnesením a ku provedení jeho a ku vypracování účelných změn platného stavebního řádu zvoleno subkomité s právem kooptačním, do něhož z přítomných členů enquety povoláni: Sekretář zem. výboru dr. Dokupil, architekt Sochora dr. Luboš Jeřábek.

Práce subkomitétu bezokladně zahájeny a platný stavební řád, o němž referoval sekretář p. dr. Dokupil, podroben revisi co nejsvědomitější a co nejbedlivější, za tím účelem, aby předem bylo konstatováno, která ustanovení jeho buď změně mají býti podrobena aneb po případě vhodnými dodatky býti opatřena.

Pak teprvé v hrubých rysech vypracovány návrhy na případné změny a dodatky.

Byla to práce dosti obtížná, neboť subkomité nemělo k ruce žádného materiálu, z něhož by bylo dalo se čerpat — než toliko návrhy na debattových schůzích pronesené. Nad to pak hned při počátku

práci usneseno, že dodatky a návrhy domáhané nebudou stylisovány jak obvykle, způsobem pouze povšechným ve formě návrhů, nýbrž ve striktní formě právnicky přesně stylisovaných, vsuvek, změn a dodatků k těm kterým paragrafům zákona, tak, aby sněmovní komise, již by vypracování definitivního návrhu na změnu stavebního řádu svým časem bylo svěřeno — bez značnější a to dosti obtížné a choulostivé práce stylisační navržené změny do dotyčných paragrafů prostě vsunouti mohla.*) Ku posledním pak závěrečným více již redakčním poradám komitétu pozváni pánové K. B. Mádl, sekretář a prof. G. Schmoranz, professor Umělecko-průmyslové školy, z nichž zejména prvý definitivní redakce navrhovaných změn a dodatků činněji se zúčastnil, a zejména pak pojetí určitých vynikajících památek do samého textu zákona se domáhal.

Ku konci ledna příštího roku (1894) práce subkomitétu dokončeny.

Výsledkem prací enquety byl úplný a podrobný návrh novelly ku platnému stavebnímu řádu z roku 1886 č. 40 zák. zemského, nesoucí se za cílem zachovati alespoň ráz několika typických prostranství a ulic Staré Prahy a zachrániti alespoň nejpodstatnější část uměleckých a starobylých její památek.**)

*) Učiněno tak zejména vzhledem ku krátkým lhátám, které sněmu království Českého ku pracem vůbec a jeho pracovním komisím z vláště poskytovány bývají.

***) Hotový elaborát novelly sdělen celé řadě vynikajících odborníků, tak zejména prof. J. Koulovi, pí. R. Tyršové, kustodovi uměl. prům. musea Borovskému atd., kteří vyslovili svůj naprostý souhlas a uznání.

Hotový elaborát předložen bezodkladně širší komisi se žádostí, aby komise navrhla „Domácí radě Pražského klubu,“ aby novellu tuto ve formě petice spojené s pamětním spisem ve vhodný čas sněmu království Českého podala. Rovněž vysloveno přání, aby klub po podání petice postaral se o to, aby návrhů v ní obsažených, na příslušných místech jak náleží bylo povšimnuto.

Znění novelly i konečný návrh k ní připojený přijaty několik dnů na to jak širší komisi, tak i „Domácí radou“ v nezměněném znění a podání petice v době vyřízení jejímu příznivě zásadně usneseno.

Než zasedání sněmovní ku konci roku 1894 i v roce 1895 byla tak krátká a pracovní doba sněma tak skoupě vyměřena, že nebylo naprosto žádné naděje na nějaké meritorní vyřízení petice této, která by — v nečas podána — úplného nepovšimnutí a zapomenutí došla.

Z důvodů těch vypracování i podání petice i příslušného pamětního spisu na dobu příznivější odloženo.

Zatím přičiněním i zásluhou dra. Stanislava Prachenského, jenž zvolen za člena městské komise ku vypracování městského návrhu na změnu platného stavebního řádu přijaty téměř všechny, zejména též i některé zásadní návrhy novelly „Pražským klubem“ vypracované i do návrhu radou městskou král. hlav. města Prahy, taktéž ve formě petice na sněmu království Českého po-

daného.*) Okolnost ta sama sebou jest pro důkladnost a význam této práce klubem předsevzaté nejlepším uznáním.

Než vážná tato snaha „Pražského klubu“ doznala i v samých kruzích uměleckých vzácného ocenění.

„Výtvarný odbor umělecké Besedy.“ ku jehož popudu rovněž i „Umělecká Beseda“ měla na ochranu starobylých a uměleckých památek pražských podati k zemskému výboru království českého příslušný pamětní spis, pozvala ku poradám svým mimo zástupce spolku architektů a inženýrů a spolku stavitelů i zástupce „Pražského klubu“ v osobě pisatele tohoto spisu, aby seznámil ji s obsahem klubem navržené a domáhané novelly a podal zároveň obraz dosavadní činnosti klubu za myšlénkou zachování starobylých a uměleckých památek pražských.

Poradám a debattám, — jichž zúčastnili se vynikající odborníci jako zejména professoři Koula, Celda, Klouček, Stibral, Podhajský, architekti Roštlapil, Balšánek, Fanta, Štěrba a Schlaffer, z výtvarníků malíř Josef Ženíšek a sochař Amort věnováno několik večerů a projeven na nich nejen nadšený souhlas s myšlénkami a návrhy v novelle obsaženými, nýbrž mnohé z myšlének v novelle přivedených, výborem tímto stejně jako městskou radou pražskou, acceptovány pro petici „Besedy“.

*) Což ostatně i důvodová zpráva zem. výboru král. Českého ku navržené osnově nového stavebního řádu výslovně konstatuje.

Došla tedy činnost a poctivá snaha klubu v kruzích nejpopovolanějších a v kritickém úsudku svém snad nejpřísnějších, uznání nejčestnějšího.

Zatím přiblížilo se nové zasedání sněmu království Českého (v roce 1896), jež dle spolehlivých informací slibovalo míti delší, nežli obvykle průběh. Zároveň i idea zachování starobylého a malebného rázu Prahy do doby té nabývala stále značnější půdy a i zemský výbor království Českého počal se otázkou tou intensivněji obírat.

Nadešla tedy konečně vhodná doba ku podání petice a pamětního spisu jí provázejícího a vzhledem na tuto změněnou situaci podán také „Domácí radě Pražského klubu“, v lednu roku 1896 návrh, aby ještě průběhem přítomného zasedání sněmu, byla petice a vypracovaná novella nynějším předsedou klubu, přísedícím zemského výboru prof. dr. Jirím Pražákem podána a jím zejména pozornosti zemského výboru král. Českého co nejlépe doporučena.

Vypracování petice, rovněž i motivů ku navrženým změnám jednotlivých paragrafů stavebního řádu, jakož i pamětního spisu petici provázejícího svěřeno dr. Luboši Jeřábkoví, definitivní pak revise klubem navržených změn zákona stavebního slo-
vutnému znalci práva veřejného prof. dr. Pražákovi.

Ve dvou neb ve třech dnech i tyto práce skončeny, nejbližší „Domácí radou“ schváleny a již dne

13. února 1896 péčí prof. dra. Jiřího Pražáka a poslance za velké statky A. Seiferta pamětní spis i petice na sněmu podány.

Znění obou je následovní:*)

Slavný sněme král. Českého!

Vzácnou pílí předků, namahavou prací celých století stala se královská Praha naše tím, čím do dnes jest, historickou klenotnicí, nejen tohoto starobylého království, nýbrž celé střední Evropy.

Kulturní historie vysoce vyspělého národa napsána tu kamennými slovy na obdiv věkům budoucím.

Nejsou to jednotlivé památky, monumentální svatyně, pyšné paláce rodové šlechty, výstavné domy patriciů, nýbrž jest to celý ten starobylý ráz, kterým královská naše Praha vyniká nad jiná města středoevropská, a který vzdor novověkým vymoženostem a modernímu rozvoji dovedla si dosud zachovat.

Nadšenými slovy popisuje tento vzácný úkaz jeden z nejpovolanějších znalců architektury středověké slavný architekt francouzský Viollet le Duc, který ve svých „Lettres d'Allemagne“ takto líčí naši Prahu:

„Prague est bien une ville du moyen âge, belle, bien percée, couverte d'édifices énormes a cheval sur une grande rivière et couronnée par un acropole, qui conserve l'aspect d'une vaste

*) Doslovný obsah pamětního spisu i petice jest opisem originálu nacházejícího se v archivu zemského výboru král. Českého.

citadelle gothique avec son enceinte de murs suivant les sinuosités de la colline, qui lui sert d'assiette.

Nuremberg, malgré ses richesses architectoniques fatigue par la multiplicité des détails; les édifices les uns sur les autres, petits, donnant sur les rues ou des places peu étroites, ne permettent au regard de se reposer nulle part.

Il semble que l'on a voulu dans cette ville réunir sur un seul point tout ce que l'art de moyen âge a pur enfanter, c'est un magasin de bric-a-brac plutôt qu'une cité.

Mais Prague est une capitale, dans laquelle on sent la puissance d'un grand peuple; on aperçoit à travers des toits aigus de la ville basse: les longues lignes horizontales de la vieille cité couvertes des monastères et de palais entremelés de jardins magnifiques. Ce n'est pas par la pureté des détails que brillent les monuments de Prague, mais par l'ampleur et un certain air aristocratique qui n'exclut pas le pittoresque.*)

*) Praha jest město namnoze středověké, krásné, velmi výstavné, poseté ohromnými budovami na obou březích mohutné řeky a korunované akropolí, jež dochovala si vzhled velkolepé tvrze gotické, obklopené pásem zdí hradebních, souběžných zakřivenině návrší, jež jest jí podstavcem. Norimberk, vzdor svému bohatství architektonickému unavuje přílišnou rozmanitostí svých detailů; budovy jedna na druhé, nepatrné, vedoucí na ulice neb náměstí málo prostranná, nedovolují oku nikde klidně spočinouti. Ba zdá se, že chtěli v tomto městě shromáždit na jediném místě vše, co středověk dovedl vytvořiti — jest to spíše veliký sklad staré veteše nežli město. Avšak Praha jest město sídelní, v němž lze vycititi sílu a moc velikého národa. Zde spatřuješ

Je to právě ten starobylý ráz, který dává naší krásné Praze onoho nevystihlého půvabu.

V posledních dobách, zejména pak od doby platnosti nynějšího stavebního řádu mění se tvářnost královské Prahy den ku dni, historicky památné a umělecky významné budovy mizí jedna po druhé, památka za památkou — bez náhrady — aby ustoupily činžákům, jimž v celé Evropě co do architektonické bezmyšlenkovitosti — beztvářnosti a nechutnosti rovných se nenajde!

Živý stavební ruch, přehnaná snaha dodatí hlavnímu městu království za každou cenu novodobý, zcela moderní ráz, pohřichu ale též nedostatek uměleckého a historického vzdělání i citu pro vynikající přebytky slavných věků minulých, v kruzích jak stavby provozujících, tak i povolení ku stavbám udělujících, jsou příčinou smutného, následky svými tak dalekosáhlého zjevu toho.

Nepřehledná řada památných budov vzala za takových okolností bohužel již za své.

Ne méně než čtvero pražských podloubí, stavební to památka pro Čechy a severní Itálii stejně příznačná, zjev, s kterým se v celé ostatní Evropě ne-

za ostrými střechami Malé Strany dlouhé horizontální linie Starého Města, prostoupené kláštery a paláci, a promísené velikolepými zahradami. Není to ryzosť detailů, kterou stkvějí se památnosti pražské, nýbrž jest to jich obsažnost a zvláštní jich aristokratický ráz, který nevylučuje nikterak malebnost.

shledáme, bezpočet starobylých památných pražských domů, mezi nimi zvláště Zbraslavský dům, dům pana Melantricha z Aventina, pro který sněm království Českého pomocnou akci, avšak pozdě zahájil, památná kaple Božího těla na Karlově náměstí, znamenitý kostel sv. Kříže, kaple sv. Ludmily přestaly neb krátce přestanou býti ozdobou tomuto městu, nehledě k tomu, že v dobách dřívějších, zejména v době Josefinské bylo více než 30 kostelů v Praze zrušeno a zničeno.

Celou pak sbírkou již vypracovaných, částečně již i schválených projektů, má býti další řada památných a charakteristických budov zrušena, celé množství rázovitých ulic úplně ve svém zevnějšku změněno, neb naprosto z povrchu smeteno.

Chceme poukázati jen na některé příklady, tak ku př. kostel sv. Václava, kostel sv. Karla Boromejského, kaple sv. Jana na „Zábradlí“, originelní domy před Týnem.

Samo náměstí Staroměstské, které dle úsudku znaleců nejpopovolanějších, tvoří tak souladný, uzavřený a tak dokonalý celek, v němž každá, byť i zdánlivě sebedopřizněnější budova k celkovému úchvatnému dojmu podstatně přispívá, že by na něm i fačada ani jediného domu neměla býti více měněna, nehledě ovšem ani ku historickému významu náměstí toho, onoho prostranství, kde by měl býti každý kámen zachován, má býti v nejbližší době novými sem projektovanými stavbami a sice přičiněním samotné obce pražské přestavěno a změněno!

A přece každou nově vystavěnou, byť i sebe monumentálnější — o čemž lze ostatně pochybovati — moderní budovou, nabude celá dosud tak malebná část Prahy vzezření kteréhokoliv tuctového moderního města a jedno z nejkrásnějších náměstí celé střední Evropy bude Praze a celému vzdělanému světu na vždy ztraceno.

A tak zmizí nám ona opěvaná kráska, tak velebná malebnost tohoto krásného města takořka pod rukama a nebude dalekým čas, kdy bude se rozkládat na obou březích Vltavy nové, veliké, docela moderní město s ideálně rovnými ulicemi, ne však více starobylá, malebná, staroslavná Praha, nýbrž veliké nové „Královské Vinohrady“, ohromná to spousta šablonoovitých, nechutných činžáků, mezi nimiž jen tu a tam, jako řídký přebytek krásných dob bývalého lesku a slávy dochovají se ojedinělé kostely, některé lépe zachované a v čas restaurované věže a dva neb tři kláštery, nezvykle se odrážející od jinotvárného okolí.

Zvláštní to obraz, smutná to náhoda za druhdy tak majestátní Prahu, za pyšné paláce, výstavné domy patriciů, malebná zákoutí a pitoreskní pohledy, kterými kdysi se Praha honosila.

Jest tudíž svrchovaný čas, aby učinily se důrazné kroky, aby naše památky, aby starobylý ráz, kterým Praha do dnes honositi se může, byl zachován i věkům budoucím.

celému národu, ku prospěchu a i k zadosťučinění celého vzdělaného světa!

Skutečným idealem ve směru tomto bylo by ustanovení zákonné, podobné stavebnímu řádu Norimberskému, kdež dobře dovedli rozpoznati, že setřením starobylého rázu, městu tomu zasazena by byla rána smrtelná, a že ztenčil by se tak ohromný příval cizinců — a tím i jistá ztráta ročních příjmů jdoucích do milionů.

A přece Norimberk daleko Praze se nevyrovná.

Vítaná byla by též i forma říšského zákona francouzského, dle něhož starobylé památky, podle tříd jsouce odlišeny, pod naprostou ochranou státu a jeho dozorcích orgánů stojí.

Avšak ustanovení taková, zmíněným zákonem přímo nápodobená, jevila by se při malém dosud porozumění, nejen pro význam památek takových, ale i pro nejvlastnější prosperitu města, přemnohým jako ustanovení zvláště drakonická, volnou disposici s majetkem valně obmezující.

Vzdor tomu jest nezbytno, účelně stávající řád stavební a to co nejdříve, opravit i změnit, ovšem s náležitým zřetelem na tyto zájmy soukromé a na naše, ve směru tom bohužel příliš málo pokročilé náhledy a názory.

Možnost zachování starobylých památek musí býti ale vyznačena v zákoně samém, čehož *de facto* dosud nebylo.

Nad to pak jak již z předu, řečeno, nedostávalo se ve směru tom dostatečného porozumění, vkusu a zejména i citu kruhům, které o osudu mnohé důležité, častokráte nenahraditelné památky rozhodovati, samým zákonem byli povoláni, a kteří při dobré vůli, buď již vhodnou a benevolentní interpretací zákona, či včasným upozorněním povolaných činitelů naprostou zkázu mnohé památky vyvarovati mohly, kdyby byly chtěly.

Není tudíž divu, že za takových poměrů mnohdy pouhým přiložením linealu a energickým škrtnutím péra zmizely z Prahy vzácné monumentální přebytky věků minulých.

Vzhledem k tomu nebude účelem navrhované změny stávajícího chatrného stavebního řádu ochrana památek tak dalekosáhlá a vydatná, aby měla za účel zachování každé cenné památky tohoto města, což by mělo v zápětí přechasto značné obmezení volné dispozice mnohým majetkem soukromým, nýbrž docílení pouhé možnosti, aby ze samého zákona, ve prospěch celku a nejvládnějšího interessu tohoto královského města, dalo se zachrániti z historických památek to, co zachrániti se dá, zejména pak, aby starobylý ráz, alespoň některých význačných částí města věkům budoucím zůstal dochován.

A to nejen zákonnou možností včasného zakročení při přestavbách, bourání a opravování objektů výše zmíněných, nýbrž obzvláště i jednotlivých, zvláště charakteristických ulic, zejména ale při sdělování projektů a plánů pro celé čtvrti města!

U vědomí tohoto, při dobré vůli a dostatečném porozumění zajisté dosažitelného cíle, pojala se enquete, již v roce 1893 podepsaným klubem svolaná, z pánů sekretáře umělecko-průmyslové školy K. B. Mádra, architekta Sochora, Dra. Stanislava Prachenského, sekretářů zemského výboru Dra. Ludvíka Vaňka, Dra. Dokupila a Dra. Luboše Jeřábka sestávající, obtížného a namáhavého úkolu, vypracovati v naznačeném směru opravy a změny stávajícího chatrného stavebního řádu, co nejpilněji a co nejsvědomitěji, přihlížeje pilně zejména i k přirozeným a oprávněným interesům soukromým.

Poněvadž pak z více případů znám jest žalostný osud takových, byť i sebe lepších návrhů, ve kterých pouze povšechným způsobem bývají navrženy ty které principiální změny stávajících institucí a řádů, odhodlala se enquete vypracovati detailní návrhy na změny jednotlivých paragrafů nynějšího stavebního řádu pro královské hlavní město Prahu, aby usnadnila tak práci příslušným komisím, jímž zřídka kdy dostatečný pracovní čas poskytnut bývá.

Jsouc pak si tohoto nad obyčej obtížného i choulostivého úkolu vědoma, a prodechnuta jsouc snahou, aby touto prozatímnou změnou stavebního řádu alespoň nejpalcivějším vadám a nesvárům co nejrychleji odpomoci se mohlo, vytkla si výše dotčená enquete uvéstí v tomto spisu ty vůdčí principy, kterými se při pracech svých řídila.

Jsou pak to zejména tyto:

I. Navržené změny stavebního řádu, jichž účelem jest zachovati starobylé památky a zvláště malebné části Prahy, mají dotýkati se jen takových částí města, kde památky aneb zvláště malebné objekty tohoto krásného města hustěji se vyskytují, tudíž zejména těch částí města, kde starobylý ráz města jest zvláště dobře až do dnes zachován, aneb kde vnější vzhled města jest zvláště rázovitý, pro město toto příznačný, typicky pražský.

Nemají se tudíž změny takové dotýkati nikterak těch částí města, v nichž vyskytují se památky takové jen ojedinelé. Zde mohou se vztahovati nanejvýš jen ku jednotlivým objektům, a to nad obyčej vynikajícím.

Vzhledem k tomu nepojata do navržené změny § 2. stavebního řádu v uvedeném tam, avšak toliko demonstrativním vyjmenování ulic, ani jediná celá ulice — Josefova, Dolního i Horního Nového města, Holešovic a Vyšehradu, — tím méně pak okolních předměstí.

V těchto částech města vzpomenuto rovněž, ovšem jen demonstrativně, některých pozoruhodných budov, aniž by tím měly býti vyloučeny ostatní ojedinelé, ovšem stejně zajímavé objekty. Při tom považováno přímo za nezbytné, aby na zvláště význačné ulice a budovy již v samém zákonu poukázáno bylo.

Jest to opatření skutečně nezvyklé, ba dá se přímo očekávati, že ozvou se proti němu námitky,

nieméně tak po bedlivé a svědomité úvaze z důvodů nejzávažnějších učiněno, neboť není v kruzích odborníků žádným tajemstvím, že právě v orgánech o dosavadním stavebním řádu rozhodujících, tedy v městských i předměstských stavebních úřadech měly památky pražské největší škůdce své, jichž zhoubnou činnost ani varovné hlasy umění milovného obecenstva, ani veřejných listů a uměleckých našich korporací, nedovedly paralyzovati! Ba veřejnost naše dočkala se i toho smutného divadla, že sama nám nepříznivá Vídeň, energicky avšak opět marně a bez výsledně, vzala památky naše v ochranu.

Z příčiny této některé a to nejrázovitější typické památky a části města přímo do textu zákona na příklad pojaty, a takto proti možnému obcházení zákona a nepříznivým výkladům jeho nejlépe v ochranu dány.

Dá se sice předpokládati, že by každý upřímný ctitel nynějšího, dosud dosti zachovalého rázu nevýslovně krásné naší Prahy rád navrhoval pokud možno vydatné změny, nařízení zcela kategorického, imperativního rázu.

Poněvadž však nedá se předpokládati, že veškerá ta veřejnoprávní sdružení, která o změnách těch rozhodovati budou, zaujmou stejné ideální, celkovému a i hmotnému prospěchu staroslavné Prahy jedině odpovídající stanovisko — nýbrž, že naopak se postaví z nejružnějších pohnutek výhradně jen na stanovisko

nabytých práv soukromých. — a aby tedy přijetí změn navržených vůbec umožněno, aby raději něco zachováno, nežli vše ponenáhle zničeno bylo, dbáno pečlivě toho, aby ustanovení odporučených změn nebyla imperativního rázu, nýbrž toliko jen fakultativního rázu, s jedinou a to kategorickou výminkou navrhané změny druhého odstavce druhé věty § 34.

Rozhodování pak samo o konečném osudu té které vynikající starobylé památky vloženo navrženým dodatkem ku § 126. st. ř. do rukou sboru, za jehož nestranné sestavení v mezích navrhaného zákonného ustanovení bude ručiti nejvyšší autonomní korporace tohoto království, totiž Zemský výbor království Českého.

Uzákonění této zcela nové instituce jeví se býti nezbytným, neboť jakkoliv rakouská instituce tétéž působnosti, totiž vídeňský centrální úřad pro umění a staré památky, skutečně velice blahodárně působí a zejména v poslední době vzácné zásluhy o památky české si získal, vždy horlivě o české památky se zasazovav, nelze přece předpokládati, že při úřední těžkopádnosti tohoto sboru, jehož působnost na celou říši rozšířena, při centralistické nehybnosti celého tohoto aparátu, ba pro jeho přílišnou vzdálenost, nebylo by lze častokráte rychlé rozhodnutí docílit. Mimo to pak bylo by přímo nemožno, centrální říšskou instituci i zákonodárství zemskému účinně podrobiti.

Proto postaráno o zvláštní autonomní sbor rozhodovací, jehož definitivní složení, jakož i vypracování úředních instrukcí a vnitřních nařízení,

svěřeno dosavadní nejvyšší instanci v záležitostech stavebních, zemskému výboru král. Českého.

Tím vyčerpány dva z hlavních principů navrhovaných změn.

II. Nutno poukázati ještě na motivy pořadnějšího rázu, které vedly enquetu ku navrhovaným změnám jednotlivých odstavců stavebního řádu.

Za účelem přehlednosti uvedeny motivy ty ve spisu tomto, nikoliv dle určitého zásadního systému, nýbrž postupně dle paragrafů a sice v pořádku vzestupném takto:

Motivy, které vedly enquetu ku navrhovaným změnám § 2. stavebního řádu.

Nejtěžší rána starobylým památkám pražským zasazena přemrštěným šablonovitým regulováním ulic.

V pokročilých městech moderních, jako na příklad v Bruselu, Lutychu, Amsterodamu, již před pěti lety přišlo se k poznání, jak strašně tak zvané „moderní regulování“ měst vyloupilo a zničilo nejvzácnější památky, jaká nuda zeje z jich měst, dle lineálu upravených.

Proto hledí pozdě sice, avšak přece, co poškozeno, napravit, vypisující nyní každoročně ceny na projekty, jimiž by se malebnost města zvýšila, jak docíliti by se dalo malebných pohledů, zejména na starobylé, dosud uchované přebytky; ale zvláště i na projekty, kterými by se opět umělé zakřivení ulic docíliti dalo.

Jak prorockými osvědčila se tu slova Violette le Duca, psaná v listu datovaném z Prahy v září roku 1854. Vyslovuje se takto:

„ — — Laisons donc ces regrets inutiles et tâchons seulement de ne pas mourir du spleen le jour, ou nos villes ne se composeront plus que des longues rues droites, bordées de maisons parcelleés, bien grattées et étiquêtées . . .

Et cependant nous nétions nés pour être livrés a cette loi des sots et des impuissants, la symetrie!“*)

Všude jest pedantská symetrie ulic již dávno překonaným stanoviskem, jedině u nás zastaralý stavební řád a utkvělý názor, o zákonu tom rozhodujících instancí poklusává ještě za tímto dávno přežitým principem rovnočárnosti ulic!

Krátce my jsme dnes ve směru tomto teprve tam, kde pokročilejší národové už dávno zase přestali!

Tímto systemem zregulován kostel Sv. Kříže, zregulována k nenahraditelné škodě veškerá pražská podloubí.

O jiném flagrantním případě bude později ještě zmíněno.

*) „Zanechme již těchto marných předhůzek a hledme spíše abychom nezhyňuli „spleenem“ v den, kdy naše města budou skládati se toliko z dlouhých a širokých ulic, vroubených domy parcelovanými, pěkně omítanými a etiketovanými. A my přeci nebyli zrozeni k tomu, abychom byli vydáni na pospas symetrii, tomuto zákonu hlupáků a neschopných!“

Motivy ku změnám § 3. stav. řádu.

Při dosavadní praxi sdělávání regulačních plánů, v několika a to dosti vzácných případech přihlíženo sice k tomu, aby některé neobyčejně vynikající památky pražské byly i při regulování zachovány, nikdy dosud však nepomyšleno na zachování malebných pohledů pražských.

Máme smutné doklady takové zvrácené politiky stavební a mezi nimi i případy vzácné nedůslednosti i proti principům, které bývají vůči soukromým majitelům v platnost přiváděny.

Tak zejména při stavbě městské spořitelny pražské — na místě bývalých Kotců — nebylo nařízeno stavebníku, kterým v tomto případě byla obec pražská, aby o několik metrů bylo ustoupeno, jak to vůči každému privátníku dle principu rozšiřování stávajících ulic a náměstí z pravidla bývá nařizováno, nýbrž právě naopak, staveništi obecnímu z pozemků uličních přidáno, bez ohledu na to, že budova sama bude postavena do osy kostela sv. Havla a že tím samým Praha na celé věky o jeden velice pitoreskní prospekt bude oloupena!

Podobně, jakkoliv v každém jiném případě stavební úřad pražský velice pilně toho dbá, aby domy jednotlivcův pražských za výše uvedeným principem značně seříznuty byly, počínáno si v druhém a to stejně flagrantním případě.

Čelé náměstí pražské — totiž ono před věznicí sv.-Václavskou, kteráž rovněž jest majetkem obce pražské — bylo zrušeno, obecním pozemkům připojeno, na činžáky rozprodáno, za to však důkladně regulována protější budova české techniky. bývalý to krásný a malebný klášter Eremitů a kostel sv. Karla Boromejského, oboje jedny z nejlepších prací slavného našeho Dienzenhoffra.

Všude jinde bylo by úzkostlivou snahou nejen památku takového dosahu, perlu českého a to typicky pražského umění barokního, nejen zachovat, nýbrž dojem její umístěním jí do malebných průhledů — (v daném případě do prospektu ulice Václavské a do zvláště půvabného prospektu ulice od nábřeží vedoucí) — ještě zvýšit. Ale u nás dána raději přednost ideálu lineálovému, proto pokud možno prodloužena ulice sv.-Václavská, z ohledů obecně fiskálních zrušeno celé náměstí, a chlouba baroku pražského stala se obětí v místě, kde všude volného místa dosti, více nežli kdy v budoucnosti tu bude potřeba, a to v případě, kde toho nevyžadovaly ohledy, ani zdravotnické, ani komunikační, nejméně pak estetické, které tu nohama šlapány! Typická to oběť nynějších vládnoucích názorů o „symetrii“ a „úpravě města“.

Stejný osud může dle tohoto stavebního řádu stihnouti i jiné malebné kouty staré Prahy, na př. okolí věží mosteckých, jakož i svého druhu jediný pohled na Malou stranu a na královský náš hrad.

Postaví-li se na př. v bezprostředním okolí věží mosteckých řada „moderních“ činžáků — a k tomu

má dle stávajícího stavebního řádu přece každý právo, — pak veta po malebném dojmu, kterým objekty ony ve svém dnešním okolí tak malebně a tak esteticky působí.

I tu dostaví se onen neladný, žalostný obraz, jakým působí dnes na příklad krásná druhdy, pozdě renaissanční věž na rohu sv.-Václavského náměstí, jež úplně vedlejší čínžákem ubita a zohyžděna. Stejně rušivě působí řada čínžáků v okolí Strakovské akademie a budova malostranské záložny, která jest pěstí na oko krásnému náměstí malostranskému!

Vmysleme si pak po celé délce táhlého pobřeží malostranského prodloužení „výstavného“ nábřeží smíchovského a architektonických „skvostů“, které vykazuje malé nábřeží na místě bývalé fortifikace a veta je po krásném amfiteatrálním pohledu malostranském, kterému tak malebně dominuje majestátní fronta nádherných paláců hradčanských, nad níž strmí mohutná věž sv.-Vítská.

A postavte konečně na nynější cvičiště vojenská na pláni letenské bezprostředně za sady městskými novou, „moderním“ „vymoženostem“, odpovídající čtvrt města a zmizí vám před očima ono velikolepé panorama královských Hradčan, ubito jsouc dlouhou a zároveň vyšší a monotonní linií stereotypních čínžáků.

A jest vskutku nebezpečí již nejvyšší. Několik málo let tohoto stavebního řádu dále a brozné to divadlo nás nemine!

Jedině z této ukázky vidno, jak nemálo jest důležito, aby každý polohopisný plán povoláním odborníkům k dobrozdání a k včasnému zamezení podobných moderních barbarství předkládán býti musil.

Motivy ku navrženému dodatku
ku § 24. st. ř.

Dle dosavadního textování § 24. st. ř. nebyla poskytnuta stavebním úřadům vůbec možnost zabrániti sbourání jakýchkoli budov, tudíž také ne starožitnický a historický důležitých — byť i tak učiniti se chtělo.

Rovněž tak i v contextu celého stavebního řádu nevzpomenuto takových objektů, zejména uličních a takových součástí budov, jichž umělecká cena přes jejich podřízenost bývá častokráte nemalá. Jsou to zejména skupiny soch, obrazy na domech, niky, zahradní loggie a altány, uliční a nádvorní kašny, studny a fontány, cenné mříže a balustrády a pod., jichž význam umělecký nikterak podceniti se nedá. Zejména pak obec pražská vyvinula v odstraňování velice pěkných a originálních kašen pražských — neobyčejné rázovitosti a světvarnosti městu dodávajících — přímo horečnou činnost. Důvody komunikační byly řádění tomu omluvou i v místech, kde dodnes větší komunikace ani není, na př. Staroměstské náměstí.*)

Ve směru tom měl by sloužiti městu našemu za vzor nikoliv Berlín, Drážďany, Pešť a Vídeň, podle

*) Připomínám tu zejména vandalské přímo odstranění kašny Krocínovy z náměstí Staroměstského.

kteréhož vzoru u nás vše napodobiti hledí, nýbrž Norimberk, kde na ulicích a náměstích daleko stísněnějších a frekventověch dodnes krásné kašny stojí, městu ku chloubě a ku ozdobě, a kdež každý, kdo by jen se opovážil, návrh na sbourání jen jedné z nich učiniti, přímo za škůdce města byl by považován.

Jest tedy velmi záhodno, poskytnouti stavebním úřadům zákonnou možnost, odepřítí svolení svého ku bourání nejen budov, nýbrž i jiných umělecky a historicky cenných objektů, zejména i uličních.

Důvody ku změnám a dodatkům ku § 25. a 34. st. ř.

Větší část rázovitých domů pražských, pokud nebyla modernisováním města z povrchu shlazena, vzala značnou škodu tak zvaným „opravováním“ fačad domovních.

Dle platného stavebního řádu nepodléhají pouhé opravy fačad povolení stavebního úřadu.

Takovéto opravy, ba častokráte i podstatné změny průčelí domovních bývají téměř bezvýminečně svěřovány tak zvaným stavitelským „firmám“, „stavitelům“, kteří nikdy téměř jiného, nežli čistě řemeslného vzdělání nepožívali a tům bývá stará, dobrá fačada pravidelně trnem v oku. Tito „stavitelé“ ve většině případů snaží se majiteli domu vnutiti opravu, kterou původní fačada naprosto zničena, aby vypadal dům „jako nový“.

Takovým způsobem vykonány pravé barbarské kousky, kterými staré znamenité fačady na bezduché „pražské šablony“ upraveny.

Máme na mysli na př. opravu gotického domu p. Stüdlova na Malostranském náměstí na takový moderní činžák;*) úpravu domu z třetí renaissanční periody pod zámeckými schody, ve kterém renaissančním stavbám příznačný průjezd úplně zastaven, úzkým vehodem nahražen a k tomu ke všemu běžnou vídeňskou barokovou ozdobou opatřen a jiných bez počtu.

Je tedy záhodno, aby již opravování fačad domovních podléhalo schválení stavebního úřadu a jde-li o průčelí historicky a umělecky cenná, aby opatřeno bylo dobrozdání odborné. Jen takovým způsobem dá se zabrániti dalšímu ničení dosud uchovaných fačad.

Neméně nutno pečovati o to, aby nadále byly zachovány domovní znaky, znamení, štíty, obrazy, sochy a ozdoby, instituce to, která po staletí sloužila místo domovních čísel bližšímu označování domů našich předků, ozdoba to, v níž zračí se často krát celá rázovitost věků minulých, a jež kus po kuse nám z Prahy mizí, poněvadž pravidelně bývá opomíjeno znamení, ozdoby a příkrasy takové při novostavbě použití a novému domu vtěliti.

Motivy k dodatku k § 73. st. ř.

Jediným vhodným a účinným prostředkem ku zachování pitoreskních pohledů, jakož i toho, aby

*) Opravu prováděla firma Heberle.

monumentální stavby novotvárným okolím svým na dojmu neutrpěly, krátce, aby objektům takovým zachováno bylo ono milieu, v němž tak architektonicky účinně působí, je stanovení pevné maximální výšky pro okolí vynikajících budov takových, po případě i pro více ulic, ať stávajících ať projektovaných.

Jest to, prostředek ze všech uvedených nejvíce drakonický, avšak ku zachování starobylého rázu, alespoň některých částí města naprosto nezbytný; a proto pojat ve formě dodatku k § 73. způsobem, který připouští jistou míru ochrany interesům soukromoprávním.

O pohnutkách ku navrhované změně a dodatku ku § 126. st. ř. bylo již výše obsírněji zmíněno.

* * *

Po bedlivém a zralém uvážení uvedených důvodů a pohnůtek, dovoluje si v hluboké úctě podepsané sdružení co nejpokorněji slavnému sněmu navrhnouti tyto změny a dodatky ku stávajícímu stavebnímu řádu pro král. hlav. města Prahu a okolní města a místní obce ze dne 10. dubna 1886 č. 40 zák. zemského a to v následovním znění:

Slavný sněm Království Českého račiž se usnésti na následujících změnách stavebního řádu pro král. hlav. města Prahu, ze dne 10. dubna 1886 č. 40 zák. zemského.*)

*) Třeba konstatovati, že navržené zde změny stavebního řádu z r. 1886 měrou nejrozsáhlejší použity i při elaborátu osnovy ku novému stavebnímu

§ 2. st. ř.

Po odstavci druhém budiž vloženo následující ustanovení:

Při každém regulování budiž hleděno k tomu, aby nebyly ničeny historicky neb umělecky důležité památky, jakož i k tomu, aby byl zachován zvláštní historický, neb umělecký a také malebný ráz jednotlivých skupin budov aneb ulic, které zachovati jest žádoucí, jako zvláště na příklad: Staroměstské náměstí, Malé náměstí, Mostecká ulice na Malé Straně, Radeckého náměstí, Valdštynské náměstí, Ostruhová ulice, Hluboká cesta, Hradčanské náměstí a tyto jednotlivé zde jmenované budovy: bývalá Malostranská radnice, domy před Týnem, Ungelt, Portheimův dům na Smíchově, kostely sv. Václava, a sv. Karla Boromjského, některá pražská podloubí, Villa Amerika, Železná

řádu pro' král. hlav. město Prahu, Plzeň a Budějovice, jakkolivěk osnova tato vypracována na daleko širším, vůči předešlému stavebnímu řádu valně pozměněném podkladu.

Zejména pak pojaty změny zde navržené do všech téměř paragrafů části IV. osnovy a to častokráte doslova!

Za účelem snadnějšího porovnání budtež při navržených zde změnách paragrafů st. ř. z r. 1886, v poznámce pod čarou uvedeny i ty paragrafy osnovy, v nichž buď jednotlivé myšlenky, celé věty, neb doslovný text návrhu klubovní petice byly použity.

Fakt tento jest nejlepším a skutečně čestným uznáním jak svědomité a pilné práce, tak i poctivého snažení „Pražského klubu“ ve směru tom.

studna na Malém náměstí, loubí a loggie ve Fürstenbergské zahradě a četné jiné.*)

Za odstavcem třetím vloženo budiž následovní ustanovení: **Vyjimky dovoleny jsou zejména tam, kde ponechání dosavadní šířky ulice aneb náměstí odporučuje se za účelem zachování historicky památných budov aneb zvláštního rázu ulic aneb náměstí, ve smyslu předešlého odstavce.**

§ 3. st. ř.

Za odstavec první tohoto paragrafu budiž vložena tato věta:

Při sdělávání pak situačních plánů ulic budiž vzat náležitý zřetel na budovy v § 2. jmenované, na jich průčelí a silhouettu, tak aby znovuupravením a regulováním ulic neb náměstí nebyl nejen zabrán pohled na budovy a památky takové malebného rázu městu dodávající, nýbrž

*) Korrespondující § 6. osnovy zní následovně: „Při sdělání plánu upravovacího, jakož i při každé pozdější úpravě budiž hleděno k tomu, aby bylo dokonale vyhověno všem zájmům veřejným zejména potřebám komunikace, ohledům zdravotním, včasnému opatření míst pro nová náměstí a sady veřejné . . . požadavkům estetickým, zejména zachování starobylých památek a starého rázu jednotlivých částí obce.“

Viz též znění § 68. zejména pak větu: „aby nebyly ničeny historicky neb umělecky důležité fačady a všelike jiné památky, aby nebyl rušen výhled na malebné části města, jakož i nad tím, aby byl zachován zvláštní historický, umělecký a také malebný ráz veřejných prostranství a jich okolí.“

aby dle možnosti průhledy (prospekty) takové tam, kde jich dosud nestávalo, byly docíleny.*)

§ 24. st. ř.

V odstavci prvním vložena buď za slova „neb změny na budovách již stojících“ tato věta: „rovněž má-li se stavba celá neb část sbourati, jakož i při odstranění takových menších objektů domovních a uličních, které z § 2. naznačeny jsou“.**)

§ 25. st. ř.

Odstavec 4. o má zníti:

a) jimiž předmět stavební mění se ve svých zevnějších rozměrech.

Za podstatnou opravu pokládá se vůbec každá změna průčelí „façady“.

§ 34.

Za druhou větu odstavce prvního buďž položeno následovní ustanovení:

*) Přibližně ustanovení konečné věty § 6. osnovy zní takto: „(Při sdělání plánu upravovacího, jakož i při každé pozdější úpravě buďž hleděno k tomu, aby dokonale bylo vyhověno všem zájmům veřejným — požadkům esthetickým, zejména zachování starobylých památek a starého rázu jednotlivých částí obce), jakož i zachování starých a zjednání nových zajímavých prospektů.“

**) Viz § 61., odstavec 2. osnovy, který zní: „Rovněž vyžádáno buďž dovolení stavebního úřadu ku sbourání a odstranění předmětů neb jich částí, k jichž zřízení je třeba stavebního povolení.“

Při přestavbách pak budiž k tomu hleděno, aby pokud možná zachována byla průčelí (fačady) historicky neb umělecky památná (§ 2.) Jedná-li se ale, aby pouze průčelí samo bylo změněno, obnoveno neb opraveno, musí byti u budov v § 2. zmíněných přesně zachovány původní jich tvary.*)

Rovněž budiž na to pamatováno, aby zvláštní štíty, znaky, znamení a pod., jednotlivé domy zvláště označující, v každém případě v původním tvaru do průčelí znova pojaty byly; nebude-li to však z příčin technických možno, budiž stavebník zavázán, pojati totéž znamení aneb výše jmenované části budov — alespoň v přibližně stejném tvaru do takového průčelí.**)

*) Téměř totožné znění má druhá věta § 68. osnovy, která zní: „Jedná-li se o novou stavbu, budiž rázu toho plně šetřeno zevnějškem i podobou nové stavby a to i v případě § 210.“

**) Ustanovení toto téměř doslovně přijato do § 67. osnovy, kdež zní takto: „Povolí-li se z důležitých příčin, aby na těchto předmětech byly učiněny přeměny, budiž hleděno k tomu, aby co možno zachovány byly ve své podstatě fačady historicky aneb umělecky památné, jakož i k tomu, aby štíty, znaky, znamení a pod. jednotlivé domy zvláště označující, byly pojaty znova v původním tvaru do průčelí aneb, aby částě tyto byly pojaty do nové úpravy aspoň v rázu přibližně stejném.“

Viž též § 68. (odstavec první) osnovy, který zní: „Stavební úřad jest povinen bdíti nad tím, aby při přestavbách, přístavbách a podstatných opravách i na jiných budovách, které nejsou pojaty do seznamu v § 65. uvedeného, nebyly ničeny historicky

§ 73.

Za odstavcem třetím budiž vložen následovní odstavec: **Pokud by výška staveb v některých částech města byla na újmu rozhledu na památné budovy v § 2. jmenované, aneb na malebné části města, může byti ustanovena zvláštní maximální výška, do které smí se na místě takovém stavěti.*)**

Ustanovení takových částí města jakož i maximální výšky budiž pojata do polohopisných plánů způsobem v § 4. a 5. v stav. ř. předepsaným.)**

k § 126.

Po odstavci druhém vložen budiž následovní odstavec: **Jedná-li se o zachování budov, objektů a částí města historicky, buď umělecky důležitých aneb i malebných v § 2., 24., 25., 34. a 73. jmenových opatříž sobě stavební úřad v**

neb umělecky důležité fačady a všeliké jiné památky.*

*) Podobné ustanovení má § 52. osnovy, v němž se praví: „Stavební úřad může z ohledů veřejných, zvláště z ohledů zdravotních a esthetických stanoviti v každém jednotlivém případě pro obytné domy menší výšku, než jaká přípustna jest dle § 48., jakož i menší počet pater a jest povinen učiniti tak, zejména tenkráte, kdyby výška staveb v některých částech města byla na újmu rozhledu na památné budovy neb na malebné části města a okolí, byť i v plánu upravnovacím nebylo v této příčině nějakého ustanovení.

***) Podobné ustanovení obsahuje § 5. odst. 5. osnovy.

případě pochybnosti jakož i ve sporných případech před svým rozhodnutím odborné dobrozdání poradního sboru pro zachování uměleckých a historických památek při zemském výboru král. Českého zřízeného, jehož členy zemský výbor v počtu 24 z povolaných kruhů a sice z historiků, výtvarných umělců, diplomovaných architektů jakož i v oboru historicko-uměleckém sběhlých právníků doživotně povolává.*)

Vniřní organizaci, působnost a jednací řád toho sboru ustanovuje zemský výbor.

* * *

Podávajíc návrh tento u vědomí nesmírné kulturní důležitosti starobyklých památek pražských, jež jsou i nejpádnejším dokladem dějinných práv národa, který čerpá pýchu svou, právo své i naději v lepší budoucnost ze slavných dějin svých, doporučujeme jej bedlivému uvážení slavné sněmovny, jsouce předsvědčení, že žádný vzdělanec neodepře mu své podpory, jsa si vědom, že

*) Podobně upraven text § 198. osnovy který zní: „Jedná-li se o vypracování přehledného plánu (§§ 1. až 4.) plánu upravovacího i doplnění jeho (§§ 5. až 14.) o staré památky ráz a vzhled obcí (§§ 65. až 70.) o nové stavby neb změny zevnějšku budov, rovněž o způsob úpravy dosavadních a zřizování nových prostranství jest stavební úřad v Praze, Plzni a Budějovicích povinnen vyslechnouti před rozhodnutím mínění umělecké komise, kterou zvolí do tří měsíců po vyhlášení tohoto stavebního řádu zastupitelstvo každého z těchto tří měst pro svůj obvod.

starobylé památky ty nejsou majetkem toliko této veleobce, nýbrž společným jměním celého národa, kulturním skvostem, jimž pyšní se nejenom království a říše, které náležíme, nýbrž celá střední Evropa.

* * *

Podáním tohoto pamětního spisu a spojené s ním petice nepovažoval „Pražský klub“ činnost svou ve směru vytčeném nikterak za skončenou, nýbrž co nejhorlivěji, zejména osobní intervencí některých členů „Domácí rady“ přičiňoval se o to, aby návrhy v petici klubu obsažené došly náležité pozornosti a ocenění v instanci, která jimi blíže obíratí se měla, totiž v zemském výboru král. Českého.

Nutno při příležitosti této se zadostiučiněním a s upřímnou vděčností konstatovati, že nejvyšší samosprávný úřad tento, byv upozorněn četnými peticemi a pamětnými spisy na nebezpečí, které hrozí četným historickým a uměleckým památkám a starobylému rázu Prahy, rovněž i na celkovou chatrnost dosavadního stavebního řádu a na naprostou nedostatečnost jeho, poskytnouti ve směru výše vytčeném žádoucí ochrany — tu bez váhání, z vlastní iniciativy, se vzácnou energií podjal se záslužného, při tom neobyčejně obtížného a namahavého úkolu: vypracovati nový, ve všem všudy moderní stavební řád, v němž všech otázek uměleckých a estetických, zejména však zachování starobylého a malebného

rázu měst, co nejpečlivěji, a měrou co nejdalekosáhlejší mělo býti šetřeno.

Vypracování osnovy tohoto nového zákona bylo svěřeno rukoum nejpopolanějším a sice radovi zem. výboru Dru. Boh. Frantovi a chefu stavebního oddělení vrch. inženýru p. J. Landovi, kteří s neobyčejnou láskou a pietou věnovali se úkolu jim svěřenému.

Tím i konečný návrh petice „Pražského klubu“ dostal se do benevolentních rukou a dalo se očekávati příznivé jich vyřízení.

Aby pak dostalo se členstvu „Pražského klubu“ správných a ve všem autentických zpráv o konečných osudech svých návrhů, o novém stadiu, v němž celá otázka zachování starobylého a malebného rázu Prahy se octla, svoláno pořadatelem přednášek, zároveň pisatelem těchto řádků ku dni 18. ledna 1897 členstvo klubu ku debat. večeru „O dosavadním stavu otázky zachování starobylého rázu Prahy“, k němuž dostaviti se slíbili četní umělci a architekti pražští a na němž zejména jeden z autorů osnovy, p. Dr. B. Franta mnohá vysvětlení předmětu toho se týkající podati přislíbil.

O velice zdařilém večeru tomto přinesla tehdy delší referát jedině „Politik“ ve svém 20. čísle ze dne 20. ledna 1897, který tuto ve volném překladu budiž uveden:

„Nynější stav otázky zachování starobylého rázu našeho města“

byl předmětem velice zajímavé diskusse, kterou především uspořádal „Pražský klub“ ve svých místnostech.

Mimo členy klubu dostavili se ku této i četní hosté: Pozorovali jsme mezi nimi vynikající odborníky, jako na př. faráře P. Eckerta, sekretáře zemského výboru Dra. B. Frantu, architekty pp. Polívku, Fantu, prof. Stibrála, Roštlapila, Balšánka a Podhajského. Též i náš krajan, v Brně usedlý, slavný malíř Beneš Knüpfer, který právě v Praze dlí, ku schůzi této se dostavil.

Po krátkém oslovení p. Dra. Stanislava Prachenského, kterýž hosty jménem „Pražského klubu“ srdečně přivítal, byl k návrhu pana Dra. Luboše Jeřábka ředitel Akademie hrab. Straky prof. Dr. Trakal zvolen za předsedu schůze.

Týž zahájil diskusi krátkou řečí, ve kteréž poukazoval na důležitost šťastného rozřešení otázky, jež jest předmětem dnešní diskusse a vzpomněl živého účastenství, kterému se v poslední době těší otázka zachování starobylého rázu Prahy i u širšího obecnstva.

Po té ujal se slova p. Dr. Luboš Jeřábek.

Řečník vzpomíná intenzivní činnosti, kterou „Pražský klub“ právě v této otázce vyvinul, vyličuje dopodrobna dosavadní činnost klubu ve směru tom a vyslovuje naději, že snahy a návrhy klubu dojdou u zemského výboru náležitěho povšimnutí. Vzhledem k tomu že vypracování nového stavebního řádu pro Prahu zabere mnoho času a poněvadž by mezi tím mnohá starobylá památka úplnému zničení propadnouti mohla, žádá řečník, aby pouze ony změny v dosavadním stavebním řádu byly předsevzaty, které týkají se

ochrany starobylých památek uměleckých a to bezodkladně a činí ve směru tom určitý návrh.

Za všeobecné pozornosti ujal se po té slova sekretář zem. výboru p. Dr. Franta. Týž byl jak známo v minulém roce zároveň s vrch. inženýrem Landou zemským výborem vyslán do Vídně, Mnichova, Norimberka a Drážďan, aby tam studovali způsob, jakým tam provádí se ochrana historických památek, zároveň pak i uspořádání a upravení města.

Pan Dr. Franta přečetl především některá místa zprávy zemského výboru „o předběžných pracích za účelem změny stavebního řádu z r. 1886“, kteráž již do tisku dána. Nejdůležitější z nich budou uveřejněna a obmezujeme se prozatím na to, konstatovati, že stanovisko, které zemský výbor v království Českém v této otázce zaujal, každému příteli zachování starobylého rázu Prahy musí býti velice sympatickým a že zaujetí právě tohoto stanoviska nej přednější samosprávnou korporací naší ku této důležité a komplikované, ve všem moderní a kulturní otázce všude s radostným vzrušením bude vítáno.

Tato zpráva zemského výboru jest nepopíratelně jednou z největších vymožeností onoho potěšitelného dalekosáhlého hnutí, kteréž připojujíc se ku starším snahám, svoláním ze dne 5. dubna minulého roku (1896) na novo a to s celou energií bylo znovuzahájeno.

Dr. Franta, jehož zajímavé vývody doznaly všeobecné pozornosti, poslal též i přehled rozlič-

ných způsobů obligatorní ochrany, již v jednotlivých městech starobylým památkám se dostává a podotýká ku konci účinné řeči své, že jest mu zvláštním potěšením zde konstatovati, že návrhům „Pražského klubu“ ve známé petici a pamětním spisu jeho obsaženým, v nichž shledán v mnohém směru vysoce cenný materiál, věnována při vypracování nového stavebního řádu nejen nejbedlivější pozornost, nýbrž, že návrhy ty doznaly i rozsáhlého použití v připravované osnově.

Následující řečník p. architekt profesor Stibral rozvinul po té instruktivní obraz dosaďadní blahodárné činnosti umělecké komisse, obci pražskou svolané, o jejíž obětavé, neobyčejně obtížné činnosti širší obecenstvo nemá ani potuchy.

Budou však vhodné kroky podniknuty, aby veřejnost o činnosti komisse v čas a správně byla informována.

Stavitel cís. rada Nekvasil poznamenává, že jest nutným, aby znalost ceny u významu zachování starobylého rázu Prahy do nejširších vrstev byla rozšířena a zároveň dle praktických potřeb města jako obchodního a průmyslového prostředku se šetřilo a tak nejširší vrstvy pro hnutí se získaly.

Debatty účastnili se dále ještě pp. Dr. Truneček, arch. Roštlapil, Dr. Lub. Jeřábek a architekt Polívka, který v delší řeči líčil obtíže, se kterými se snaha o zachování historického rázu potkává a zcela nepochopitelný nedo-

statek porozumění pro cenu udržení těchto památek.

Zároveň pak odmítavě chování rozhodujících kruhů ve věci té podrobil ostré kritice.

Pan Dr. Luboš Jeřábek upozorňuje na nebezpečí, kteréž hrozí nevyrovnatelně krásnému Staroměstskému náměstí zamýšleným demolováním několika starobylých, obcí pražskou zakoupených domů, na jejich místě nová budova městské pojišťovny má býti zbudována, jakož i na projektované prolomení menší mostecké věže na Malé straně.

Řečník protestuje proti tomu naprosto ničím neodůvodněnému pustošení převzácených starých památek a obrací se ku přítomným členům obecního zastupitelstva s vyzváním, aby proti tomuto barbar-skému záměru ze všech sil svých na odpor se postavili, a činí návrh, aby klub ve směru tom příslušné kroky předsevzal.

Tento návrh, jakož i další doslov řečníkův, jímž objasňuje navrhovaná jím opatření, jakým způsobem by měli býti odškodňováni majitelé starobylých domů, za škodu povstalou jim zachováním starých jejich domů, byly jednohlasně přijaty.*)

Obecní starší farář P. Eckert označuje úmysl, aby staré, krásné domy na Staroměst-

*) Majitelé domů takových dle návrhu toho měli by býti na základě výroku komise umělecké osvobozeni na větší neb menší řadu let od přírážek obecních neb zemských či obojích dohromady.

ském náměstí byly demolovány za zločin do nebe volající, míní však, že otázka tato není ještě zralou a podotýká, že pravděpodobně ku provedení tohoto záměru nedojde.

Řečník želí smutného stavu finančních poměrů obce pražské, kteréž povážlivě zbraňují vydatné ochraně starobylých památek a doufá, že připojením předměstí ku Praze ve směru tom docílí se kýžené nápravy.

Pan architekt Fanta upozorňuje na početné obtíže a komplikace otázky, jež jest předmětem debatty a vyslovil přání po čilejším styku jednotlivých, za stejným cílem snažících se korporací.

Také tento řečník žádá o nutnou a úsilovnou podporu snah umělecké komise nejšířší veřejností českou.

Po důkladném, s živým souhlasem přijatém resumé předsedy p. Dra. Trakala, který nejdůležitější v průběhu pohnuté debatty vyskytnuvší se myšlenky a návrhy přehledným způsobem shrnul a potěšitelný pokrok otázky této konstatoval, byla schůze krátce před půlnocí skončena.

* * *

Tak vyličuje debattu trochu stručná zpráva časopisecká.

Průběh její vynesl „Pražskému klubu“ nejen cenné uznání dosavadní jeho činnosti, nýbrž konstатовán tu i vzácný úspěch a dlouho očekávaný morální výsledek této jeho činnosti.

Milé a lichotivé zprávě té, která členstvem klubu přijata s nemalým zadostiučiněním, dostalo se v nedlouhé době authentického potvrzení publikací osnovy stavebního řádu pro král. hlav. město Prahu, Plzeň a Budějovice zemským výborem pro král. České na podzim r. 1898 vydané.

V osnově této, již věnován na počátku měsíce prosince 1898 zvláštní debattový večer,*) skutečně také shledáváme se téměř s veškerými myšlenkami a návrhy klubem domáhanými. Některé z nich, jak již zmíněno, použity rozsáhlejší měrou v slovném znění.

Pouze v jediném směru odchýlila se osnova podstatně od návrhů petice klubovní, totiž v důležité otázce umělecké komisse.

Jakkoliv i osnova sama v zásadě přijala instituci umělecké komisse, tak jak „Pražským klubem“ a i jinými korporacemi byla navržena, přece na rozdíl od návrhů klubovních — kteréž z důvodů nejzávažnějších, a po nejzralejší úvaze skutečných poměrů domáhaly se zřízení této „umělecké komisse“, jakožto instituce podřízené organisací svou toliko a jen zemskému výboru království Českého a ve kterých

*) Rázu naprosto informativního, nikterak initiativního, z kteréž příčiny také upuštěno od podání podrobnější zprávy v této publikaci. Animovaný a průběhem svým jinak velice zajímavý večer zahájen přehledným referátem p. Dra. B. Franty o nejdůležitějších zásadách a ustanoveních osnovy, debatty pak samé účastnili se p. t. pp.: Prof. Dr. Jiří Pražák, Dr. Jan Vlček, Dr. Eiselt, Dr. Vaněk, Dr. Luboš Jeřábek.

návrzích zároveň přesně se stanovilo, ze kterých kruhů a korporací komisse tato má být sestavována — osnova umělecké komisse tyto (dle ustanovení § 198. osnovy) zřizuje a organizací a kompetencí podrobuje obecním zastupitelstvům Prahy, Plzně a Budějovic.

Naprosto pak opomenuto stanoviti v zákoně samém, jak kvalifikaci členů této kommise, tak i stanovení korporací a ústavů, z nichž tito členové povolávání neb navrhování býti smějí.

Odchylné stanovisko toto, které zaujala osnova, jest pouhou konsekvencí všude viditelné snahy, zachovati neztenčenou míru samosprávy i menším její subjektům, v každém případě, za každou cenu, i tehdy, kdy subjekty ty na úkoly takové ani při nejlepší vůli stačiti nemohou.

Nezbývá nám než stanovisko to co nejúsilovněji potírati a jest dalším úkolem klubu naprosté změny jeho všemi silami se domáhati.

Neboť bude-li instituce uměleckých komissí se svým, pouze poradním hlasem zřízena, co do sestavení svého povolávána a organizací svou obecním zastupitelstvům v § 198. v osnově uvedeným podrobena, pak může toto opatření státi se ušlechtilým snahám a intencím autorů a redaktorů tohoto zákona osudným, neboť nevím, zda interpretace právě těch ustanovení zákona, jež těsně dotýkají se důležité otázky zachování starobylého a malebného rázu měst a ostatních neméně důležitých otázek uměleckých a esthetických, bude i pak odpovídati duchu zákona.

Vždyť ve skutečnosti a v praxi osud našich památek zachování starobylého a uměleckého rázu měst bude záviseti daleko více na okolnosti, v jakém duchu a v jakých intencích bude zákon interpretován a prováděn, než na mrtvé litéře sebe příznivějšího a sebe přesnějšího zákona.

Proto již v samém zákoně má býti dle možnosti o to postaráno, aby výklad zákona svěřen byl osobám a korporacím, které budou nejen moci ale také chtít, pochopiti a vystihnouti jeho snahy a vlastní jeho tendenci.

Takovouto správnou, intencím zákona odpovídající, uměleckým a starobylým památkám našim benevolentní interpretaci zákonu nelze v dohledné době od našich samosprávných korporací,^{*)} a ještě méně od pražského obecního zastupitelstva a podřízených jemu sborů poradních očekávati.

Již před léty vyslovila enqueta klubem svolaná tutéž nedůvěru a nezbyvá než litovati, že v motivech ku navrženým změnám stavebního řádu z r. 1886, v pamětním spisu „Pražského klubu“ uvedených, nebyly bohužel vypočteny všechny důvody, které vedly enquetu k usne-

^{*)} Při dnešním, mnohdy ne nepatrném vnitřním úpadku samosprávy nižších kategorií — jaká se nezřídka nám naskytuje, při málo blahodárných účincích této instituce, která tolik nadějí do ní skládaných zklamala, jakož i při stále rostoucí demoralisaci, přivoděné tím, že do korporací samosprávných dávají se mnohdy voliti individua přístupná korrupci a mající za účel pouze a jen hájení svých soukromých zájmů — jest opravdu věci svědomí svěřiti rozhodování o věcech stavebních vůbec těmto korporacím.

sení, aby žádala zřízení umělecké komise toliko a jen u zemského výboru, a že bylo opomenuto vylíčiti podstatné a závažné obavy, které osobami seriosními, zároveň dobrými znalci našich poměrů vysloveny byly proti zřízení uměleckých komisí, pouze s poradním hlasem, při zastupitelstvech obecních.

Jest pak ještě více s podivením, že ani historie utrpení „umělecké komise“ zřízené u obce pražské, nepoučila redakci osnovy o naprosté nevhodnosti, ponechati i na dále uměleckou komisi jako pouhý poradní sbor u instance prvé, v našem případě u správy obce pražské.

A přece to byl sbor odborníků a znaleců zvucného jména, autorit prvního řádu.

Každé město ciziny bylo by pyšným, kdyby mělo při řešení svých otázek uměleckých a estetických k ruce sbor znaleců, tak znamenitě kvalifikovaných, jaký měla právě při řešení komplikovaných často otázek těch obec pražská.

A to pracovníků opravdu nadšených, kteří pro ideu tak vznešenou, veskrze vlasteneckou a ve všem tak ušlechtilou, jakou jest ideu zachování uměleckého a starobylého rázu Prahy, bez nároků na jakoukoli náhradu za zmařený drahocenný čas, obětavě a nezištně podjali se řešení neobrovitějších otázek komunálních. Nesčetné plány, půdorysy, barevné skizy a pohledy jsou poctivé a obětavé práce té autentickým dokladem.*)

*) Širší veřejnost bohužel neměla dosud příležitosti seznámiti se s návrhy a projekty této komise, jakkoli bylo o nich ve spolku architektů obšírně jednáno a bylo

Vším právem očekávala veškerá vzdělaná veřejnost, že správa obce naší s radostným srdcem chopí se této vzácné, ba neočekávané příležitosti, aby zbavila se těžké zodpovědnosti při řešení tak choulostivých otázek esthetických a uměleckých, pro něž velká část členů její nemá ani předběžného vzdělání, ani citu, ani porozumění, a že mileráda složí veškerou zodpovědnost ve věcech těch na bedra povolanych a na slovo vzatých odborníků, kteří byli ochotni převzít na sebe toto těžké břemeno.

Avšak užaslá veřejnost naše proti nadání musila dočkat se pravého opaku.

Návrhy umělecké komise, výsledek to pilné práce, bedlivého studia, poctivého a nepředpojatého uvážení, jak všech skutečných poměrů, tak i příslušných otázek uměleckých a esthetických, nemohl se krýtí a také nekryl se ve většině případů s nevyzpytatelnými plány mnohých pánů na radnici, jež umělecká komise patrně nedovedla uhádnouti. Následek toho byl konečný osud „nepraktické“ umělecké komise, pravá křížová cesta, nerespektování a chican a konečná její demise, jež jest pro nás nesmrtelnou ostudou, která stala se i v cizině, ku malé cti národa našeho, známou.

Za takovýchto okolností a po takovýchto zkušenostech, které daly bohužel úplně za pravdu všem obavám, před 5 léty ve směru tom v enquetě „Pražského klubu“ vysloveným, nezbyvá klubu

by záhodno, seznámiti obecnost naše s výsledky prací těch vhodně uspořádanou výstavou.

než setrvati na původních svých návrzích a starati se úsilím zdvojeným, aby byly alespoň v přibližném znění pojaty do konečného textu zákona, zároveň s přesným ustanovením o odborné kvalifikaci členů budoucí umělecké komise, jakož i s jasným vytčením těch ústavů a korporací, z nichž členové její mají býti buď navrhováni, neb povoláváni.

Expertisa o osnově nového stavebního řádu, která dle bezpečných zpráv ještě průběhem tohoto roku (1899) zemským výborem má býti svolána, a do níž, jak dá se očekávati, bude povolán i zástupce „Pražského klubu“, poskytne ku akci této vhodnou příležitost.

Tím vytčen jeden ze zbývajících úkolů, jichž provedení ve smyslu prvotních návrhů svých, „Pražský klub“ pokládati musí za čestnou povinnost svou, již zajisté plnou měrou dostojí.

Splněním jeho dovršen bude první oddíl činnosti před léty klubem tak šťastně započaté.

* * *

Zbývá pouze jediný, avšak vážný a těžký úkol — druhý to oddíl činnosti klubu, totiž uplatnění snahy a vyvinutí nutné agitace nesoucí se k tomu, aby osnova nového stavebního řádu, myšlénce zachování starobylého a uměleckého rázu Prahy a historických její památek nepopíratelně příznivá stala se také skutečně zákonem.

Neboť dá se s naprostou určitostí očekávati, že v době nepříliš vzdálené — nejspíše již v blízké expertise, která jak výše řečeno, zemským výborem

v brzece bude svolána — vzplane vášnivý boj zásadních, počtem velice četných protivníků osnovy, zejména proti její ustanovením, starobylé a umělecké památky chránícím.

Boj ten přenesse se zajisté i do komise o stavebním řádu sněmem království Českého zvolené, a bude pro budoucí znění zákona nemálo rozhodným, jaké a jak kvalifikované osobnosti budou do této komise voleny.

Netřeba ovšem podotýkati, že boj ten dosáhne svého vrcholu při druhém čtení zákona v sněmovně samé.

Bude to tuhý boj!

Nepůjde zde pouze a jen o dva čistě theoretické principy vzájemně se potírající — totiž starší, hluboce zakořeněný princip absolutní volnosti nakládání vlastnictvím, ve smyslu starého římského práva, zásady to, která v dobách kvetoucího liberalismu znovu přišla k úplné téměř platnosti, a v jejímž duchu vypracovány snad veškeré starší stavební řády — a čistě moderní již princip účelného obmezení práv vlastnických ve prospěch zájmů veřejnoprávných a vyšších celků — nýbrž bude to ve skutečnosti zároveň i urputný boj dvou ostře odlišených sociálních skupin: vzdělané intelligence, vzešlé ze všech tříd a vrstev národa, přející reformám výše dotčeným, na straně jedné — na druhé straně pak polovzdělané, prospěchářské, vždy hrabivé bourgeoisie, zastávající vždy a ve všem jen své interesity soukromoprávné.

Veliký osobní vliv, nezřízená, neobyčejně rutinovaná agitace, — jež celému boji tomuto již nyní snaží se dáti ráz boje o ohroženou integritu dosavadní, ničím téměř neobmezené samosprávy obecní ve věcech stavebních; té samosprávy, pod jejímž zvučným jménem, zejména ve věcech stavebních, již tolik křivd napácháno, — jsou hlavními zbraněmi těchto nepřátel uměleckých a estetických reform stavebního řádu.

A konečné vítězství?

Případne tomu, kdo v rozhodné době ideám svým, ne přímým nátlakem, nýbrž mocí elementárního vlivu veřejného mínění dovede získati více přívrženců v kruzích těch, jímž konečný osud zákona svěřen do rukou.

A poněvadž veřejnost naší a mínění její bohužel netvoří jen skutečně vzdělaná její část, zbývá ještě mnoho, velmi mnoho práce.

Třeba poučovati, agitovati, upozorňovati, zájem buditi i tam, kam dosud nepronikl!

Tedy v tomto směru třeba dále nám a to vytrvale pracovati.

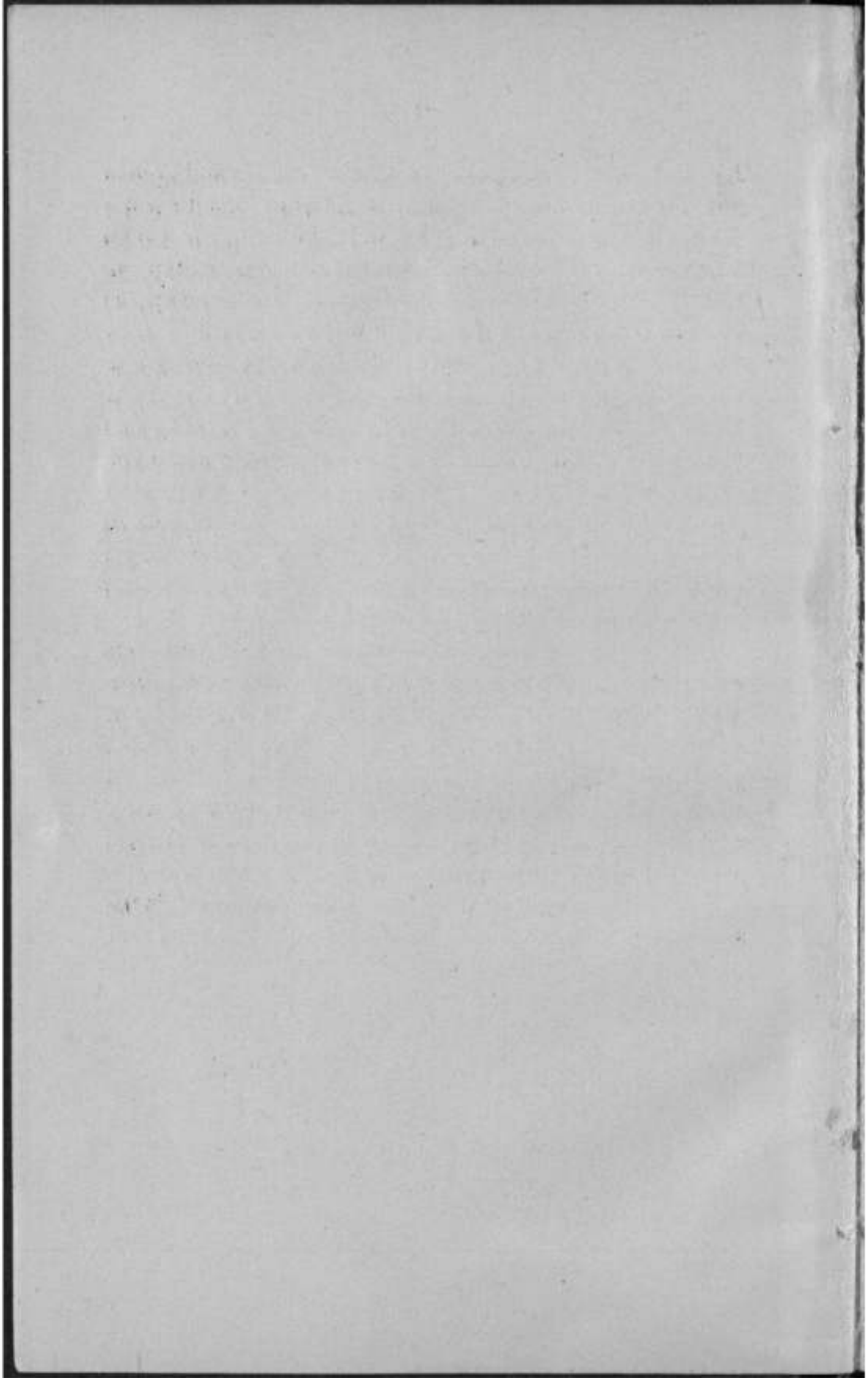
V snaze této sílí nás vědomí, že krásná idea tato, jako každá veliká, ethická a ušlechtilá myšlénka stává se vítěznou, jakmile dovedla se vmluviti do srdce národa a širokých vrstev jeho.

Chceme doufat, že i tento okamžik se blíží!

Jednosvorné vystoupení veškeré české intelligence bez rozdílu politických stran a odstínů, nadšený zápal naší studující mládeže pro tuto krásnou ideu, vše to vzbuzuje v nás naději, že blíží se chvíle konečného vítězství. Že nadchází konečně doba, kdy nikdo svévolně a bez trestu nebude směti sáhnouti po krásách naší velebné Prahy, loupiti nejkrásnější její šperk, slavné její kulturní a historické památky, které jsou vzácným, rodinným takřka pokladem, jež celý národ staletým přičiněním a duševní prací předků svých složil v klín máti svojich měst, aby vysoko povznesl krásu její a majestát!

Za tímto cílem, ve službě této idey, klub náš vysílá tuto nepatrnou knížečku do české veřejnosti, aby i ona podle možnosti vykonala poslání své a pomáhala vznítiti interest pro myšlenku, jíž sloužiti má a byla tak alespoň slabou posilou jednomu z nejethičtějších a nejušlechtilejších hnutí posledních desítiletí v národě našem.

Budiž stejně dobře, jak byla míněna, vlídné a laskavě přijata.

O B S A H.

	Strana
Úvod	1—4
Předběžné porady a přípravy	5—8
První debattový večer o zachování staro- bylých a uměleckých památek v Praze dne 28. října 1893	8—16
Druhý debattový večer dne 7. listopadu 1893	16—23
Práce enquety pro změnu stavebního řádu	23—26
Výsledek prací enquety této: „Návrh pe- tice ku sněmu král. Českého“	26—27
Návrhy v petici „Pražského klubu“ ob- sažené přijaty do petice městské rady pražské	27—28
Tytéž předmětem informace a dvou debatt ve výtvarném odboru „Umělecké be- sedy“ v r. 1896	28—29
Podání pamětního spisu a petice klubu na sněm král. Českého dne 13. února 1896	29—30
Obsah pamětného spisu ku sněmu král. Českého:	
<p><i>Úvod:</i> — Viollet le Duc o Praze, kterou staví nad Norimberk. — Památky pražské ustupují čin- žákům, jimž co do architektonické bezmyslen- kovitosti málo v Evropě rovno. — Jak ničí staré památky pražské. — Podloubí pražská. — Dům Zbraslavský. — Dům p. Melantricha z Aven-</p>	

tinu. — Kaple Božího Těla. — Kaple sv. Ludmily. — Kostel sv. Václava. — Kostel sv. Karla Borom. — Kaple sv. Jana na Zábradlí. — Znešvaření Staroměstského náměstí. — Prahu zregulují a zmodernisují na druhé Král. Vinohrady. — Nutnost změny stavebního řádu a v jakém smyslu	32—37
<i>Vůdčí principy při navrhované změně stavebního řádu</i>	38—41
<i>Obsah motivů ku navrhovaným změnám jednotlivých paragrafů stav. řádu a sice:</i>	
<i>Motivy ku § 2. st. ř. Moderní regulování měst dle lineálu. — Umělé zakřivení ulic. — Úsudek Violleta le Duc-a o symetrii měst a ulic . . .</i>	41—42
<i>Motivy ku § 3. st. ř.: Zachování malebných pohledů pražských. — Zničení prospektu na kostel sv. Havla městskou spojitelnou. — Zrušení celého náměstí obcí pražskou z důvodů obecné fiskálních. — „Regulace“ protějšího kostela sv. Karla Boromejského a bývalého kláštera Eremitů (nynější techniky). — Ohrožení pohledu na Malou Stranu a Hradčany vysokými stavbami. — Činžáky u Strakovské akademie. — Malostranská záložna. — Ohrožení nynějšího dojmu Hradčan zastavením pláně letenské. — Nutnost předkládání polohopisných plánů umělecké komisi</i>	43—46
<i>Motivy ku § 24. st. ř.: Zachování menších objektů uměleckých soch, kašen, loggií, mříží, fontán. — Zrušené pražské kašny. — Kašna Krocínova na Staroměstském náměstí. — Norimberk ve směru tom příkladem</i>	46—47
<i>Důvody ku změnám a dodatkům § 25. a § 34. st. ř. Ničení uměleckých a starožitných fačad opravami. — Opravy podlehejtež schválení umělecké komise</i>	47—48
<i>Motivy ku změně § 73. st. ř. — Nutnost, aby vynikající památkám a budovám bylo za-</i>	

	Strana
chováno ono milieu, v němž tak účinně působí. — Stanovení maximální výšky pro okolí budov takových	48—49
Petice Pražského klubu ku sněmu král. Českého a v ní navržené změny a dodatky ku staveb. řádu z 10. dubna 1886.	49—55
Doslov petice	55—56
Stanovisko zemského výboru král. Českého vůči otázce zachování uměleckých a historických památek pražských	56—57
Třetí debattový večer „Pražského klubu“ „O dosavadním stavu otázky zachování starobylého rázu Prahy“ dne 18. ledna 1897 a referát časopisu „Politik“ o této debattě . . .	57—62
Čtvrtá debatta klubu „o osnově nového stavebního řádu pro král. hlavní město Prahu, Plzeň a Budějovice“ na počátku prosince 1898	63
Odchylné stanovisko osnovy staveb. řádu v otázce „Umělecké komisse“: Tato zřizuje „Uměleckou komissi“ s hlasem poradním — nikoli u zemského výboru, jak v petici navrhováno, nýbrž u obecních zastupitelstev.	
Osnova st. ř. nestanoví kvalifikaci členů umělecké komisse. — Snaha osnovy zachovati neztenčenou miru samosprávy ve věcech stavebních i menším její subjektům, které na úkoly tyto jim svěřené nestačí. — Pochybnost zdaž interpretace zákona se strany těchto korporací, v otázkách uměleckých a esthetických bude odpovídati intencím jeho autorů.	
Osud uměl. památek jest odvislým od příznivé interpretace zákona. — Výklad zákona musí býti svěřen korporacím, které mají snahu vystihnouti jeho ducha a tendenci. — Od samosprávných korporací nižších kategorií nelze očekávati tendenci uměl. památkám příznivou. — „Pražský klub“ z těchto důvodů již před léty žádal zřízení „Uměl. komisse“ toliko u zem. výboru. — Osudy „Uměl. komisse“ u obce	

pražské. — „Pražský klub“ setrvá na původních návrzích svých, zejména též na přesném vytčení kvalifikace členů „Uměl. komise“ jakož i na zákonném stanovení korporací, z nichž tito členové povolávání neb navrhování býti mohou. — Příští expertisa o osnově st. ř. — Tím dovršen prvý oddíl činnosti „Pražského klubu“	63—68
Druhý oddíl činnosti „Pražského klubu“. — Nutnost agitace nesoucí se k tomu, aby osnova st. ř. stala se zákonem. — Nastávající tuhý boj v expertise v sněmovních komissích a při druhém čtení zákona o staveb. řádu. — Nepůjde pouze o dva theoretické principy — nýbrž o boj dvou ostře odlišených sociálních skupin — vzdělané intelligence, vzešlé ze všech vrstev národa a polovzdělané bourgeoisie. — Zbraně nepřátel uměl. památek. — Vítězství případně tomu, kdo mocí elementárního vlivu veřejného mínění dovede získati více přívrženců v kruzích těch, jimž osud zákona vložen do rukou	68—70
Doslov a posláni	70—71

